

CABINET MINISTRU

ORDIN
privind aprobarea programelor școlare CDS pentru
învățământul primar și gimnazial
„Mai întâi caracterul”

În temeiul art. 65, alin (4) din Legea educației naționale nr.1/2011, cu modificările și completările ulterioare,

În baza Hotărârii Guvernului nr. 26/2017 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației Naționale cu modificările ulterioare.

MINISTRUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
emite prezentul ordin:

Art. 1. Se aprobă lista programelor școlare pentru disciplina opțională „Mai întâi caracterul”, din învățământul primar și gimnazial, cuprinsă în Anexa 1, care face parte integrantă din prezentul ordin.

Art. 2 Se aprobă programele școlare pentru disciplina opțională din învățământul primar și gimnazial, cuprinse în Anexele 2 și 3, care fac parte integrantă din prezentul ordin.

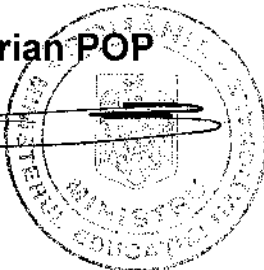
Art. 3. Programele școlare cuprinse în Anexele 2 și 3 ale prezentului ordin se aplică în sistemul de învățământ începând cu anul școlar 2018-2019.

Art. 4. Direcția Generală Educație Timpurie Învățământ Primar și Gimnazial, Institutul de Științe ale Educației, inspectoratele școlare județene, respectiv inspectoratul școlar al municipiului București și unitățile de învățământ duc la îndeplinire prevederile prezentului ordin.

Art. 5. Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al României, partea I.

Ministru,

Liviu Marian POP

P.

București

Nr. 5864

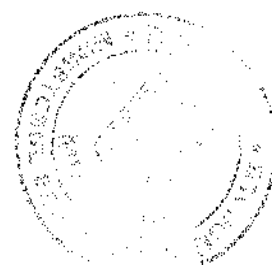
Data: 29.12.2017

Anexa ..... la ordinul ministrului educației naționale nr. 5864, 28.12.2017

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

**LISTA PROGRAMELOR ȘCOLARE
pentru discipline opționale din învățământul primar și gimnazial**

Nr. crt.	Disciplina
1.	„Mai întâi caracterul”, învățământ primar
2.	„Mai întâi caracterul”, învățământ gimnazial

**Programa școlară
pentru disciplina**

MAI ÎNTÂI CHARACTERUL

**Curriculum la decizia școlii pentru
învățământul primar**

București, 2017

Notă de prezentare

Curriculumul disciplinei opționale *Mai întâi caracterul* vizează ariile curriculare *Om și societate* și *Consiliere și orientare*, este structurat modular, pe doi ani de studiu, fiind adaptat învățământului primar, cu un buget de timp de 1 oră/ săptămână. Recomandăm ca studierea acestei discipline opționale să înceapă de la clasa a II-a. În funcție de oferta educațională a unității de învățământ, cadrele didactice vor alege nivelul claselor la care urmează să aplice programa școlară (la clasele a II-a și a III-a sau la clasele a III-a și a IV-a).

Conform *Legii Educației Naționale nr. 1/2011*, idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii. Cadrul actual de reglementare este orientat de promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, competențe cu relevanță pentru profesie și viața socială.

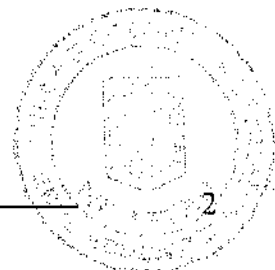
Valorile și atitudinile caracteriale dețin un loc important în structura de personalitate a fiecărei persoane, exprimă portretul psihic al acesteia, fizionomia spirituală, constituind modalitatea prin care se prezintă ca individualitate, se raportează la evenimentele existenței sale în lume și se deosebește de ceilalți, se realizează uman și profesional. Promovarea unei culturi a caracterului, formarea și dezvoltarea caracterului – privit ca ansamblu de atitudini și valori, ca latură relațional-valorică a personalității – reprezintă un demers educațional necesar și benefic, complex, consecvent și gradual, început timpuriu și continuat progresiv, în care sunt implicate familia, școala, societatea.

Programa școlară pentru disciplina opțională *Mai întâi caracterul* completează aceste preocupări, oferind repere alternative și modele de bună practică pentru formarea și dezvoltarea la copii a unor trăsături de caracter pozitive și durabile. Ideea de bază a curriculumului propus o reprezintă sensibilizarea elevilor asupra rolului și importanței formării și dezvoltării caracterului propriu, a unei culturi a caracterului, precum și interiorizarea și asumarea trăsăturilor relațional-valorice pozitive – ca parte a dezvoltării generale – prin orientarea finalităților educației către dimensiunile fundamentale ale existenței umane: *a ști, a face, a fi, a conștientiza*. Concret, disciplina *Mai întâi caracterul* contribuie la realizarea profilului de formare al absolventului de învățământ primar, din perspectiva unor aspecte considerate esențiale: autocunoaștere, competențe socio-emoționale, competențe de relaționare, managementul conduitei personale, calitatea vieții individuale în raport cu sine, cu ceilalți, cu mediul înconjurător. Ceea ce configurează specificitatea disciplinei opționale la nivelul învățământului primar este reprezentat de: centrarea activităților educaționale pe promovarea unui set de valori, atitudini și comportamente adaptative; crearea și/sau valorizarea unor situații de învățare care fac transferul achizițiilor teoretice în viața reală; responsabilizarea elevilor față de comportamentul propriu, de valorile și atitudinile asumate; realizarea de conexiuni între competențele specifice diferitelor discipline din trunchiul comun și cele propuse în cadrul disciplinei opționale *Mai întâi caracterul*.

Principiile pe care este fundamentat curriculumul propus au în vedere: a) mesajul pozitiv, cu accent pe ceea ce este permis și nu pe interdicții; b) reconfirmarea pozitivă prin întărirea/susținerea elevilor cu ajutorul laudei și încurajărilor; c) promovarea unor principii perene, universal-valabile, cu efect de durată, ce pot fi adecvate oricărei vârste, personalități, profesii sau culturi și care vor ajuta copiii nu numai să fie elevi mai buni azi, ci și angajați, angajatori, părinți, vecini, cetățeni și lideri mai buni în viitor. În esență, programa școlară pune accent pe educarea unui număr de trăsături de caracter relaționate cu nevoile educaționale ale elevilor. Cercetări recente au demonstrat că șapte trăsături de caracter au capacitate înalt predictivă pentru succesul la școală și în viață al copiilor: perseverența, autocontrolul, entuziasmul, inteligența socială, recunoștința, optimismul și curiozitatea; ca urmare, acestea sunt recomandate a fi avute în vedere în orice demers educațional. Alături de acestea, alte trăsături de caracter sunt importante pentru formarea sistemului de personalitate, a profilului moral, atitudinal-comportamental și caracterial al copilului: atenția, ascultarea; cinstea; conștiința; ordinea; perseverența; punctualitatea; respectul; sinceritatea; toleranța. Programa școlară pentru disciplina *Mai întâi caracterul* abordează cunoștințe, abilități și atitudini care susțin dezvoltarea unor astfel de trăsături de caracter.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente:

- Competențe generale;
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare;
- Conținuturi;
- Sugestii metodologice.

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte diverse.

Competențele generale sunt competențele dezvoltate prin studiul unei anumite discipline și care vizează achizițiile elevului pe întregul parcurs al studierii respectivei discipline; acestea sunt în acord cu competențele cheie recomandate la nivel european. Din perspectiva Comisiei Europene, competențele cheie reprezintă *un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți.*

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar și sunt derivate din competențele generale, reprezentând etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt corelate cu exemple de activități de învățare, care integrează strategii didactice variate și care valorifică experiența concretă a elevului. Profesorul poate utiliza exemplele de activități oferite de programa școlară sau poate crea altele, în acord cu specificul activității la fiecare clasă de elevi.

Conținuturile învățării sunt organizate pe domenii și reprezintă mijloace prin care se formează competențele menționate în programă.

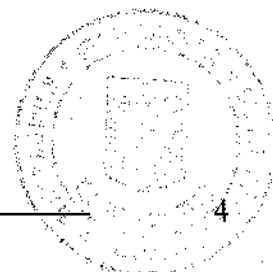
Sugestiile metodologice includ o varietate de aspecte referitoare la strategii didactice, modalități de abordare a conținuturilor, elemente de evaluare. Sugestiile metodologice au rolul de a sprijini cadrul didactic în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în relație cu nevoile de cunoaștere și cu specificul de dezvoltare a elevilor, precum și cu caracteristicile comunității educaționale. Programa școlară este astfel concepută, încât să încurajeze creativitatea didactică și adecvarea demersurilor didactice la sistemul de nevoi și interese ale elevilor, la nivelul lor de vârstă și la particularitățile acestora ca și ale comunității educaționale. Cadrul didactic are libertatea de a utiliza în mod constructiv și adaptativ exemplele de activități de învățare pe care le propune programa școlară astfel încât acestea să asigure un demers didactic adecvat situației concrete de la clasă asigurând aplicarea contextualizată a programei școlare și proiectarea unor parcursuri de învățare personalizate, pornind de la specificul dezvoltării elevilor.

În elaborarea prezentei oferte curriculare au fost valorificate recomandări conținute atât în documente naționale de politici educaționale (*Legea Educației Naționale nr. 1/2011; Dezvoltarea problematicei diversității în curriculumul național – OMECT nr. 1529/2007*), cât și într-o serie de documente internaționale (*Recomandarea Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți – 2006/962/EC; Îmbunătățirea competențelor pentru secolul 21: un program de cooperare europeană pe plan școlar, CE, 2008; Strategia Consiliului Europei privind Drepturile Copilului, 2012-2015; Declarația de la Paris privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație, 2015*).

Competențe generale

- 1. Explorarea, în contexte concrete de viață, a unor trăsături de caracter**
- 2. Manifestarea, în contexte de viață din mediul cunoscut, a unor trăsături pozitive de caracter**
- 3. Raportarea la manifestări comportamentale proprii sau ale altor persoane**

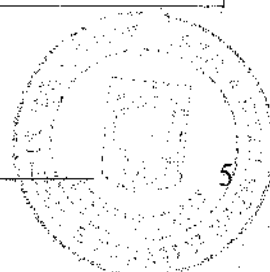
Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Explorarea, în contexte concrete de viață, a unor trăsături de caracter

Anul I	Anul al II-lea
1.1. Raportarea deschisă și pozitivă la propria persoană - participarea la discuții/conversații exploratorii de autocunoaștere (ex. „Ce știu?”, „Ce aș vrea să știu?”) - realizarea de asocieri sau comparații asupra profilului caracterial propriu, pe modelul „Eu mă asemăn cu...” - implicarea în jocuri de rol/dramatizări, cu scopul de recunoaștere a unor atitudini pozitive/negative în contexte de viață familiare - construirea unor explicații simple pentru nevoia de autocunoaștere	1.1. Identificarea unor aspecte ce descriu propria persoană - exerciții de prezentare a propriei persoane și de (auto)apreciere - rezolvarea de exerciții vizând autocunoașterea prin utilizarea unor chestionare, teste, imagini - discuții despre felul de a fi al fiecăruia și modalități individuale de manifestare (folosind descrieri, ilustrări, testimoniale, exemplificări) - exerciții de tip adevărat/ fals, în perechi, referitoare la comportamente sau moduri de raportare la propria persoană sau la alte persoane
1.2. Explicarea, în limbaj propriu, a unor particularități caracteriale - elaborarea în grup a unui minidicționar ilustrat, cu termeni specifici caracterului - exerciții de reprezentare art-creative (desene, postere, colaje) pentru ilustrarea unor trăsături de caracter - exerciții de exprimare a unor trăiri personale - alcătuirea unor liste cu comportamente care să ilustreze trăsături de caracter (personale, ale unor personaje date) - exerciții de argumentare: „ce îmi place/ce nu îmi place” în comportamentul meu	1.2. Realizarea de comparații între trăsături pozitive și negative de caracter - participarea la exerciții de reflecție personală pe tema manifestării diferitelor trăsături de caracter, pornind de la exemple date - joc de rol „Oglinda”: „Cum mă văd eu?”/ „Cum mă văd alții?” - observarea și descrierea unor comportamente/ evenimente/ fapte/ situații, cu accent pe modul de manifestare a unor trăsături de caracter - realizarea unui „blazon” personal care să reprezinte trăsăturile dominante de caracter - identificarea de puncte tari (calități) și puncte slabe (defecte), pornind de la exemple concrete - jocuri de rol pe teme variate: „Cum facem un compliment”, „Trenul diversității”

2. Manifestarea, în contexte de viață din mediul cunoscut, a unor trăsături pozitive de caracter

Anul I	Anul al II-lea
2.1. Promovarea unor comportamente pozitive, în mediul de viață cunoscut - dedicarea unei zile de școală unei trăsături de caracter și exersarea unui comportament specific - exersarea unor tehnici de modificare atitudinală în relaționare cu ceilalți elevi (laudă, sensibilizare, încurajare între egali, atribuirea de roluri sau de responsabilități) - exerciții de redactare de scrisori de felicitare/de mulțumire către un coleg, în scopul susținerii atitudinilor și comportamentelor pozitive în clasa de elevi - realizarea unui afiș/colaj/pliant/regulament al clasei, pe tema promovării trăsăturilor pozitive de caracter	2.1. Aplicarea, în mediul de viață cunoscut, a unor comportamente pozitive - analizarea, în grup, a unor situații concrete de colaborare, competiție, solidaritate, toleranță etc. care s-au manifestat în clasa de elevi - elaborarea unui cod de conduită în clasă/școală - realizarea unei scrisori de mulțumire către părinți cu tema „Sunt o persoană de caracter!” - exemplificarea unor acțiuni personale în care elevii au făcut dovada trăsăturilor pozitive de caracter - dialog privind unele situații prezentate în media, referitoare la comportamente, pe teme adecvate vârstei

Anul I	Anul al II-lea
2.2. Analizarea modalităților de manifestare a diferitelor trăsături de caracter, în contexte familiare de relaționare - alcătuirea de liste conținând comportamente manifestate frecvent la nivelul clasei/ al cercului de prietenii/ al familiei - analizarea unor studii de caz (din viața clasei, din viața cotidiană, din texte literare) în scopul identificării modului în care se exprimă diferite comportamente - conversație privind comportamente necesare în anumite contexte - realizarea portretului/profilului caracterial al colegului de bancă sau al unui prieten (prin descriere, desen, colaj, poster) – evidențierea calităților morale (este bun, harnic, prietenos...) - redactarea unor scurte compuneri cu tema „Eroul meu”, care să evidențieze trăsăturile de caracter ale modelului ales - explicarea/discutarea unor texte, imagini sau citate motivaționale cu privire la caracter	2.2. Rezolvarea unor situații-problemă simple, cu relevanță pentru manifestarea diferitelor trăsături de caracter - dialog pe tema problemelor atitudinale cu care se confruntă unii dintre elevi și/sau clasa de elevi - formularea de întrebări referitoare la factorii care pot genera o situație-problemă identificată - exerciții de reflecție: „Cum procedez în situația X...?”, „Ce fac atunci când ...?” - exerciții de argumentare de tipul „Ce s-ar întâmpla dacă...?” în situații care implică manifestări comportamentale - exersarea luării unor decizii pentru rezolvarea uneia dintre situațiile-problemă identificate - editarea/ acordarea unor diplome de felicitare pentru „Cel/cea mai ... elev(ă)” (atent, ascultător, harnic etc.), cu accent pe utilizarea valorizării pozitive a colegilor

3. Raportarea la manifestări comportamentale proprii sau ale altor persoane

Anul I	Anul al II-lea
3.1. Recunoașterea unor comportamente adecvate/ neadecvate în mediul din care face parte - prezentarea de atitudini caracteriale adecvate/ neadecvate în diferite grupuri (familie, clasă, școală, grupul de prietenii) - alcătuirea de liste cu valori și atitudini pozitive, dezirabile - exerciții de identificare a unor consecințe ale diverselor comportamente, pornind de la exemple date (din viața clasei, din povești, filme sau desene pentru copii) - participarea la jocuri de rol pe tema manifestării diferitelor trăsături de caracter	3.1. Evidențierea comportamentelor pozitive în relația cu sine și cu ceilalți - activități de grup („cutia cu fapte bune”) pentru exersarea unor trăsături de caracter pozitive - exerciții de reflecție privind manifestarea unor trăsături de caracter în grupurile de apartenență (clasă, familie, grup de prietenii): Sunt un copil de caracter pentru că ....; Suntem o clasă de caracter pentru că ... - exemplificarea unor acțiuni personale în care elevii au făcut dovada trăsăturilor pozitive de caracter - jocuri de dezvoltare a imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți (de exemplu: steaua respectului de sine)
3.2. Manifestarea disponibilității de corectare a propriului comportament - exerciții de observare, în mediul familiar, a unor manifestări caracteriale adecvate/ neadecvate - exersarea unor manifestări caracteriale adecvate unui context dat - exerciții de apreciere a consecințelor unor manifestări caracteriale neadecvate (de exemplu: așa da - așa nu) - exerciții de consolidare a unor abilități pentru manifestarea unui comportament de calitate în situații date (Ce fac eu?; Cum fac eu?; Pentru cine fac eu?) - discuții individuale și în grup pentru recomandări și măsuri de corectare a unor manifestări caracteriale neadecvate	3.2. Raportarea la recomandări de corectare a unor comportamente - alcătuirea de liste cu calități și defecte proprii - realizarea unei „to do list” (ce am de făcut?) - exerciții de identificare a unor persoane-resursă și a modalităților de colaborare cu acestea - exerciții pentru dezvoltarea gândirii pozitive: „Învăță să îți vorbești!” - exerciții de identificare a unor resurse utile unui comportament pozitiv - exerciții de simulare a comportamentelor unei persoane de caracter/clasă de caracter/ familie de caracter/ comunitate de caracter

CONȚINUTURI

DOMENII	Anul I	Anul al II-lea
Ce știu despre mine Ce știm despre noi	▪ Elemente ale cunoașterii de sine și a celor din jur - Cine sunt eu? Cine suntem noi? - Cartea mea de vizită: caracteristicile mele - Eu, tu, noi: cum mă văd eu, părerea pe care o am despre mine, cum ne vedem noi ▪ Manifestări ale caracterului - Felul meu de a fi - oglinda persoanei mele: cum sunt?; cum aș vrea să fiu?; cum este bine să fiu?	▪ Perspective ale cunoașterii de sine - Cum sunt eu? Ce știu și ce pot să fac bine? - Ce aș dori, ce mi-ar plăcea să fac? - Ce este important pentru mine? - Caracteristicile mele ▪ Caracterul în viața fiecăruia - Ce înseamnă a avea trăsături pozitive de caracter? - De ce am/avem nevoie de trăsături pozitive de caracter?
Cum sunt eu Cum suntem noi	▪ Trăsăturile mele/ ale noastre - Atenție; ascultare; ordine; respect; punctualitate; sinceritate ▪ Atitudini pozitive/ negative și consecințe ale acestora în situații - Așa DA, așa NU ▪ Ce îmi place/ ce nu îmi place din felul în care mă comport/ ne comportăm	▪ Ce pot să adaug trăsăturilor mele/ ale noastre - Cinste; conștiințiozitate; omenie; toleranță; perseverență ▪ Atitudini pozitive/ negative și consecințe ale acestora în diverse situații ▪ Ce îmi place/ ce nu îmi place din felul în care mă comport/ ne comportăm
Reușită și fel de a fi	▪ Personaje cunoscute și exemplele lor de caracter ▪ Formarea pozitivă a caracterului: - deprinderi necesare: comunicare pozitivă, înțelegere și colaborare, adaptare, alegeri și decizii privind conduita personală/ de grup - manifestări ale deprinderilor în situații de viață familiare ▪ Cum se educă un bun caracter. Lauda ca mod de educare a caracterului	▪ Caractere de succes - Exemple de reușită din mediul familial, datorate deprinderilor pozitive de caracter - Modelul meu/eroul meu pozitiv ▪ Devin ceea ce sunt - persoană unică, caracter unic - Eu sunt așa, tu ești altfel - formarea pozitivă a caracterului - Ce trebuie să știu pentru formarea pozitivă a caracterului - caracterul și reușita personală

SUGESTII METODOLOGICE

Sugestiile metodologice se referă la modul de organizare a activității didactice în vederea formării la elevi a competențelor formulate și au rolul de a orienta profesorul în aplicarea programei școlare.

Prin deplasarea semnificativă de accent de pe conținuturi pe competențe, procesul didactic are la bază o nouă paradigmă educațională, centrată pe elev, pe dezvoltarea atitudinilor și a mecanismelor învățării personalizate, conștiente, eficiente și responsabile, pe care elevii să le aplice și în diferite contexte de viață, nu doar în cadrul activității școlare.

Aspectele abordate de programa școlară conferă un cadru generos, în care elevii sunt invitați să conștientizeze cine sunt, să se raporteze la mediul cunoscut și la ceilalți, să exploreze, să aplice noile achiziții apoi să reflecteze asupra propriului progres. În același timp, se recomandă cadrelor didactice să aplice exemplul personal ca model de conduită socială și profesională în demersul lor educativ *despre, prin și pentru caracter*.

Disciplina are un accentuat caracter practic-aplicativ și presupune respectarea unor exigențe ale învățării active și durabile. Din această perspectivă, demersul didactic nu se concentrează pe „transmitere de cunoștințe”, ci pe **formarea și exersarea de valori și atitudini pozitive**. Oferind oportunități de învățare care să permită elevului să își valorifice experiența de viață, să-și descopere și să experimenteze propriile abilități și atitudini caracteriale, rolul cadrului didactic este de a le consolida, de a le particulariza și de a facilita transferul acestora în viața reală.

Disciplina *Mai întâi caracterul* se focalizează pe dezvoltarea caracterului ca o componentă esențială a sistemului de personalitate. Ținând cont de particularitățile de vârstă ale școlarului mic, programa a realizat o selecție a unor însușiri de caracter considerate relevante pentru elevii de ciclul primar. Acestea sunt abordate, în cadrul programei, din **multiple perspective**, prin raportare la propria persoană, la ceilalți, la învățare, la cunoaștere sau la protecția mediului ambiant. Spre exemplu, *atenția* ca trăsătură de caracter poate fi abordată astfel:

- despre atenție (cunoașterea și înțelegerea particularităților acestei trăsături de caracter);
- determinarea (motivația, voința) de a fi atent (prin aplicarea și exersarea atenției în situații diferite: față de sine, față de ceilalți, față de învățătură, cunoaștere sau mediul ambiant);
- nevoia de atenție (exerciții de gândire reflexivă, de gândire critică și de evaluare atitudinal-comportamentală), pentru a face astfel și legătura cu alte trăsături de caracter (atenția fiind implicată în ascultare/ ascultarea activă, în curiozitatea intelectuală, în ordine și autocontrol, spre exemplu).

În realizarea demersului didactic, nu trebuie neglijate nici aspectele legate de **curriculumul ascuns**, derivat din efectele explicite sau implicite, interne și externe ale valorilor, trăirilor, manifestărilor din mediul educațional și din alte medii externe școlii (familia, grupul de prieteni, comunitatea etc.). Curriculumul ascuns influențează aspecte direct implicate în educarea caracterului: imaginea de sine, atitudinile față de alții, sistemul propriu de valori, sistemul de recompense și/sau sancțiuni. Cadrul didactic are misiunea de a identifica diferitele aspecte ale curriculumului ascuns, de a le valoriza pe cele pozitive și de a recomanda și acționa pentru diminuarea celor cu influență negativă. În acest scop, se recomandă:

- realizarea unor activități de învățare adaptate particularităților de vârstă și psihologice ale elevilor, la ritmul de învățare și nevoile în plan educațional;
- valorificarea, în activitățile de învățare formale, a achizițiilor dobândite de elevi în contexte informale sau la alte discipline de studiu (de exemplu, *Educație civică, Dezvoltare personală, Religie*);
- selecția și aplicarea activităților de învățare în funcție de specificul local, de resursele adecvate disponibile ca și de cultura organizațională.

De asemenea, în demersul său, cadrul didactic va urmări să asigure elevilor înțelegerea unor idei-cheie ce pot fi evidențiate și fixate pe baza răspunsurilor elevilor (cadrul didactic va folosi un limbaj adaptat elevilor, facilitând înțelegerea):

a) de ce este importantă dezvoltarea caracterului?

- caracterul este o componentă esențială a personalității, face parte din structura acesteia și este un element de bază în dezvoltarea personală și profesională;
- caracterul arată cine suntem, ce valori ne reprezintă, în ce fel ne raportăm la propria persoană, la ceilalți, la activitate, la societate, la mediul înconjurător;
- caracterul este responsabil de felul în care facem opțiunile, alegerile și luăm deciziile proprii;
- caracterul determină atitudinile, expresiile și acțiunile unei persoane;

b) ce înseamnă un bun caracter?

- caracterul bun implică manifestarea motivației interioare de a face bine în orice situație, fie că ne convine, fie că nu;
- caracterul bun depășește diferențele și barierele de vârstă, gen, rasă, culoare, limbă, religie, economice, poziție socială, naștere, naționalitate sau alte împrejurări;
- un caracter bun se manifestă și se verifică în situații dificile;
- un bun caracter are la bază manifestarea gândirii pozitive, cultivarea optimismului, altruismului, empatiei, încrederii reciproce, toleranței, respectului față de propria persoană, față de ceilalți, de activitate, de societate, de mediul înconjurător.

- c) cum putem dezvolta caracterul?
- prin accentuarea, în demersul didactic, a abordărilor educative prin, pentru și despre caracter:
    - sublinierea constantă/ consecventă a semnificației caracterului în viață și în activitate;
    - punând mereu accent pe nevoia de caracter oferind argumentarea adecvată;
    - încurajarea/ susținerea/ întărirea manifestărilor pozitive de caracter;
    - oferirea de modele și exemplificări practice; ilustrarea sau observarea unor manifestări caracteriale demne de a fi urmate.
  - prin recunoașterea și asumarea trăsăturilor de caracter:
    - explicarea/ descrierea fiecărei trăsături de caracter pe înțelesul fiecărui elev;
    - exprimarea opțiunii în favoarea caracterului și în detrimentul câștigului/ profitului imediat sau al beneficiilor/ randamentului facil;
    - manifestarea deprinderilor pozitive de caracter în orice împrejurare.
  - prin solicitarea de atitudini caracteriale pozitive:
    - constituirea și respectarea, de către toți, a unor standarde atitudinal-comportamentale;
    - manifestarea individuală ca exemplu/ model de caracter, la orice nivel;
    - conștientizarea manifestărilor caracteriale negative și limitarea ori renunțarea la practicarea acestora.

Proiectarea didactică

În proiectarea demersului didactic, este recomandabil să fie avute în vedere următoarele aspecte:

- lectură personalizată a programei școlare – ca document școlar de referință – printr-o abordare contextualizată, flexibilă și diferențiată, care stă la baza elaborării planificărilor calendaristice anuale și a proiectării secvențiale a unităților de învățare;
- respectarea prevederilor programei școlare, prin proiectarea unui demers didactic centrat pe elev și pe formarea de competențe;

Elaborarea planificării calendaristice anuale presupune parcurgerea următoarelor etape:

- a) asocierea competențelor specifice cu conținuturile indicate în programa școlară;
- b) stabilirea unităților de învățare;
- c) stabilirea succesiunii parcurgerii unităților de învățare;
- d) stabilirea bugetului de timp necesar pentru fiecare unitate de învățare.

Planificarea calendaristică anuală poate fi realizată conform următorului model:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Conținuturi (Detalii)	Nr. de ore alocate	Săpt./ Perioada	Obs.

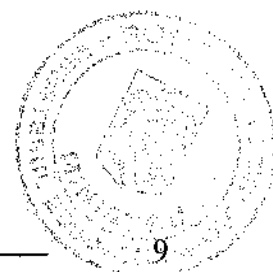
Pentru o eficiență proiectare didactică, se recomandă cadrului didactic să reflecteze, să formuleze și să răspundă succesiv următoarelor întrebări:

- în ce scop voi face? (se identifică competențele specifice ce urmează a fi formate elevilor);
- ce conținuturi voi folosi? (sunt selectate conținuturile tematic);
- cum voi face? (sunt determinate activitățile de învățare);
- cu ce voi face? (sunt analizate resursele adecvate și/sau disponibile: materiale, umane, de timp, informaționale/documentare, formele de organizare a clasei de elevi);
- cât s-a realizat? (sunt stabilite modalitățile și instrumentele de evaluare).

În proiectarea unităților de învățare se vor specifica competențele specifice, conținuturile, sugestii de activități de învățare, metode, tehnici, procedee de lucru și resursele ce urmează a fi folosite (umane, materiale, informaționale/info-documentare, de timp), modul de organizare a clasei precum și modalități de evaluare curentă și sumativă. Pentru proiectarea unei unități de învățare se poate utiliza următoarea structură:

Conținuturi (detalii)	Competențe specifice*	Activități de învățare	Resurse	Modalități de evaluare

* competențele specifice se notează doar cu indicativul numeric din programa școlară (de exemplu: 1.1; 2.3; 3.2 etc).

Strategii didactice

În vederea realizării competențelor generale și specifice propuse de disciplina opțională *Mai întâi caracterul*, se recomandă ca strategiile didactice să realizeze în mod explicit conexiunea între ceea ce se învață și scopul pentru care se învață, fapt care înseamnă o orientare directă către latura pragmatică a învățării. În acest sens, se impune ca activitățile de predare-învățare să pornească de la experiențele de viață ale elevilor, de la achizițiile lor cognitive, culturale, atitudinale anterioare, să se adreseze nevoilor și intereselor acestora și să ofere o varietate de exerciții, aplicații practice, dinamice și atractive.

Construirea competențelor prevăzute de programa școlară a disciplinei opționale *Mai întâi caracterul* presupune desfășurarea unor lecții interactive, practic-aplicative, prin:

- aplicarea unor strategii didactice care să pună accent pe formarea și consolidarea continuă a capacităților și deprinderilor atitudinale, pe abordări flexibile, contextualizate, pe parcursuri educaționale diferențiate și individualizate;
- operarea cu alternative explicative în interpretarea unor fapte/ situații; aceasta poate contribui, la dezvoltarea unui caracter pozitiv și a unui comportament moral și rațional precum și la aprecierea și alegerea unei alternative cât mai bune/ celei mai bune;
- valorificarea unor metode active, participative ori activități ludice/ animații socio-educative care pot contribui la responsabilizarea elevilor față de propria învățare, la dezvoltarea capacității de abordare rațională a problemelor private și publice (de exemplu, lectura de text/ lectura imaginii; dezbateri; învățarea problematizată; învățarea prin cooperare; jocul de rol/ jocul didactic; dramatizarea; simularea; studiul de caz; metode ale gândirii critice, metode art-creative/ tehnici expresiv-creative);
- organizarea unor activități tip proiect, fundamentate pe principiul învățării prin acțiune practică, cu finalitate reală. Învățarea pe bază de proiecte este un model de instruire care îi implică pe elevi în activități de investigare a unor probleme de interes și au drept rezultat obținerea unor produse autentice;
- învățarea prin acțiune (experiențială), realizarea unor activități bazate pe sarcini concrete și pe exersarea deprinderilor caracteriale în diferite contexte; raportarea la situații-problemă, prin intermediul cărora elevii pot să se refere la propria persoană în scopul cunoașterii de sine și autoevaluării potențialului propriu;
- realizarea unor ateliere sau grupuri de lucru, proiecte cu tematică diversă (de exemplu: „Succesul se învață”, „Trepte ale caracterului”, „Două litere importante: EU”, „Oglinzile EU-ului”, „Gramatica vie: EU, TU, NOI”, „Caracterul și cursa cu obstacole”, „Eu, unic și valoros”, „Ambasadorii caracterului”, „Porți deschise pentru caracter”, „Dă like caracterului”, „Știu și aplic”, „Culorile caracterului”, „Fântâna emoțiilor”, „Cutia cu valori”, „Caracterul, pas cu pas”);
- utilizarea unor strategii didactice care să permită alternarea formelor de activitate (frontală, individuală, pe perechi, în grupuri mici sau cu întreaga clasă), cât și acele metode care favorizează gândirea critică; exemple de astfel de metode didactice: RAI, multivoting, controversa creativă, metoda celor 4 colțuri.
- realizarea de portofolii și activități extracurriculare (de exemplu, expoziții tematice, realizarea unei publicații, „Ziua caracterului”, „Modelul meu/eroul meu”, acțiuni de voluntariat și servicii în beneficiul comunității);
- participarea colaborativă prin implicarea în activitățile propuse, alături de învățător/ institutor/ profesor pentru învățământul primar, a psihologului consilier școlar, a învățătorului/ profesorului de sprijin, a profesorilor de alte discipline (socio-umane, limbă maternă, arte vizuale, religie), a unor specialiști în științele educației;
- asigurarea parteneriatului educațional dintre școală – familie – comunitate prin implicarea părinților precum și a unor personalități sau reprezentanți ai comunității locale în realizarea unora dintre activitățile prevăzute de conținuturile programei școlare (spre exemplu: discuții/ dezbateri; bibliotecă vie; testimoniale; prezentarea unor modele caracteriale de succes; desemnarea ca personaje pentru compuneri, povestiri, proiecte sau teme de casă; invitați la ora de curs; întâlniri între generații);
- utilizarea calculatorului/ laptopului/ tabletei, folosirea mediilor variate și a instrumentelor multimedia ca mijloc de instruire, pentru documentare/ căutare de informații, accesarea unor platforme educaționale, ilustrarea unor activități. Spre exemplu, pentru a se informa asupra programului *Character first (Mai întâi caracterul)*, elevii pot accesa site-urile www.characterfirst.ro, <http://curs2.characterfirst.ro>; www.16personalities.com/ro.

Potrivit abordărilor existente, inclusiv la nivel european și internațional, este necesar ca activitățile de învățare pentru formarea și dezvoltarea deprinderilor și atitudinilor caracteriale corecte, să fie orientate și către:

- formarea și dezvoltarea unor abilități generale: curiozitate, creativitate, spirit de inițiativă, capacitatea de elaborare și prezentare de idei inovatoare, abilitatea de a organiza eficient timpul și propria activitate, de a identifica și rezolva probleme, de a colabora/ coopera/ lucra în echipă;
- formarea și dezvoltarea atitudinilor și comportamentelor proactive, bazate pe gândire critică, gândire reflexivă, receptivitate față de nou, pe abordarea schimbării, inclusiv prin curajul de a învăța din propriile experiențe.

Oricare ar fi opțiunea strategică aleasă, aceasta se va dovedi utilă dacă profesorii vor reuși să dezvolte competențe, să antreneze elevii în activități de învățare practic-aplicative, cu finalitate pozitivă, care să răspundă nevoilor, intereselor și experienței de viață ale colectivului de elevi.

Se recomandă utilizarea echilibrată, adecvată și flexibilă a metodelor didactice. În cazul în care sunt avute în vedere mai multe metode în cadrul aceleiași lecții, este recomandabil să alegem metoda de bază și să utilizăm celelalte metode drept procedee sau instrumente de lucru. Având în vedere importanța metodelor, procedeele, tehnicilor și instrumentelor utilizate în cadrul strategiilor didactice, în raport cu activitățile de învățare propuse, oferim, mai jos, exemple ce pot fi utilizate în cadrul disciplinei *Mai întâi caracterul*, pe care le considerăm adecvate pentru învățământul primar.

1. Găsește-ți perechea

Este un exercițiu simplu destinat cunoașterii de sine/autocunoașterii și intercunoașterii precum și familiarizării școlarilor mici cu diferitele trăsături de caracter și cu particularități ale acestora (natura duală).

Resurse necesare: ecusoane (etichete sau bilețele) în număr egal cu cel al participanților, ace cu gălălie/ ace de siguranță

Modul de desfășurare a activității:

Varianta I:

Cadrul didactic pregătește ecusoane (etichete sau bilețele) pe care notează trăsături pozitive și negative de caracter, câte două cu același conținut, după care le distribuie, la întâmplare, tuturor elevilor. De exemplu: atent-atent; harnic-harnic, corect-corect sau dezordonat-dezordonat, neatent-neatent, leneș-leneș etc. Fiecare elev/elevă își va prinde în piept ecusonul primit după care își va căuta perechea reprezentată de colegul/colega care are înscrisă aceeași trăsătură de caracter pe ecusonul său. În cazul unui număr impar de elevi, cadrul didactic își va asuma rolul unui elev. După ce fiecare elev/elevă și-a găsit perechea, cei doi vor căuta similitudini respectiv diferențe între trăsătura de caracter indicată pe ecuson și profilul caracterial propriu, respectiv cel al colegului-pereche.

La final, frontal, elevii își vor împărtăși experiențele de învățare dobândite.

Varianta II:

Cadrul didactic completează ecusoane (etichete sau bilețele) cu trăsături pozitive sau negative de caracter, în număr egal cu numărul elevilor (pe fiecare ecuson vor fi notate trăsături diferite). În alegerea trăsăturilor de caracter, profesorul va avea grijă să noteze trăsături pozitive și opusul acestora (trăsături polare/contrare/antagonice) după exemplul harnic-leneș; atent-neatent; drept-nedrept, altruist-egoist; etc. Ecusoanele vor fi distribuite aleatoriu tuturor elevilor, care le vor prinde în piept.

Sarcina elevilor: conform trăsăturii indicată pe ecusonul primit, elevul/eleva își va căuta oponentul, adică elevul/eleva care are înscrisă pe ecuson o trăsătură contrară. După constituirea perechilor, învățătorul/profesorul se va asigura că acestea sunt corect realizate și va solicita unor elevi voluntari să descrie și să exemplifice trăsătura de caracter pe care au purtat-o în piept.

La final, cadrul didactic va iniția o discuție liberă despre diferitele manifestări ale caracterului.

2. Steaua stimei de sine/a respectului de sine

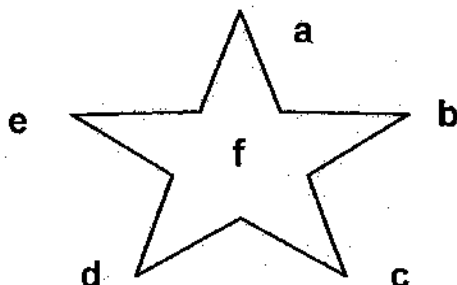
Imaginea de sine este modul în care fiecare persoană simte și gândește despre sine, despre calitățile și defectele sale. Imaginea de sine sau «cum ne vedem pe noi înșine», se referă la modul în care ne percepem propriile noastre caracteristici fizice, emoționale, cognitive, sociale și spirituale. Modul în care ne percepem depinde de gradul de autostimă (autoapreciere, autorespect, autoacceptare) pe care îl avem.

Este important ca, încă de la vârste mici, copiii să fie susținuți pentru a avea încredere constantă în propriile capacități, pentru a-și menține o stimă de sine crescută, indiferent de situație – aspect important și în educarea caracterului. Stima de sine se dezvoltă pe parcursul vieții, din experiențele pe

care le are copilul cu celelalte persoane, din acțiunile pe care le realizează și la care participă, experiențele timpurii având un rol esențial.

Metoda *Steaua stimei de sine/a respectului de sine* oferă elevilor posibilitatea exprimării și asumării unor caracteristici personale, a modului de relaționare cu ceilalți, exprimarea gradului de încredere/neîncredere în propria persoană.

Resurse necesare: coli de scris, markere/cărioci, șabloane reprezentând o stea cu 5 colțuri, un pahar din plastic. Pentru facilitarea activității, elevii pot primi câte o coală de hârtie pe care sunt deja imprimate steaua împreună cu cerințele de lucru.

Rolul elevilor: toți elevii vor completa, individual, fișa „Steaua stimei de sine/respectului de sine” cu următoarele cerințe:

- a) Trei lucruri (trăsături) pozitive care mă caracterizează;
- b) Trei lucruri (trăsături) pentru care mă apreciază prietenii/ colegii;
- c) Trei lucruri (trăsături) pe care le aduc într-o prietenie;
- d) Trei obiective personale de viitor;
- e) Trei realizări personale de care sunt mândru/mândră;
- f) Trei lucruri (trăsături) pe care aş dori să le schimb la persoana mea.

După ce fiecare elev și-a completat fișa, se vor discuta și analiza, frontal, temele abordate în fișă, importanța încrederii în sine, consecințele comportamentale, emoționale și cognitive ale unui respect de sine crescut sau scăzut (pozitiv sau negativ).

Activitatea se poate încheia cu un exercițiu de dezvoltare a stimei de sine. Elevii se așează în cerc și își imaginează că sunt la o petrecere. Unul dintre ei primește un pahar, care trece, pe rând, de la unul la celălalt. Cel care are paharul trebuie să spună un lucru pozitiv despre sine, folosind formula: „Nu intenționez să mă laud, dar cred că eu ...” (de exemplu: sunt cel mai bun la sport; sunt cel mai rapid cititor; mă descurc cel mai bine la matematică; sunt un șahist renumit; am cei mai mulți prieteni; sunt cel mai cuminte; sunt foarte ordonat).

La finalul activității, cadrul didactic va formula scurte concluzii, pe înțelesul copiilor, și va oferi câteva sfaturi pentru formarea corectă a imaginii de sine.

3. Asaltul de idei (Brainstorming)

Asaltul de idei sau brainstorming este o metodă de grup prin care se dezvoltă spiritul creativ și se formează comportamente creative prin exersarea gândirii divergente, fiind totodată un punct de plecare în construirea învățării fundamentate pe ceea ce știu elevii. Utilizarea metodei oferă posibilitatea de reactualizare a achizițiilor pe care le dețin elevii despre o anumită temă și soluțiile pe care aceștia le identifică pentru problema în dezbatere. Indiferent dacă sunt corecte sau nu, ele vor fi acceptate și cuprinse în lista de informații, idei sau soluții a grupei/a clasei.

Organizarea clasei: în perechi, în grupuri mici sau frontal.

Sugestii de întrebări:

Ce știți despre ...?
Ce reprezintă?
În ce împrejurări se manifestă?
Ce ați face dacă ați fi ...?
Ce ați face dacă ați fi în locul lui ...?
Cum credeți că ...?
Ce ați propune ...?
Ce puteți face voi pentru aceasta?

Ce l-ați sfătui pe ...?
De ce credeți că este așa ...?
Care este cel mai important ...?
Cum explicați ...?
Ce soluții credeți că are ...?
Ce întrebări ați pune despre ...?
Ce anume dorești să mai afli despre ...?
De ce am nevoie de ...?

4. Acronimul

Acronim: cuvânt format din prima sau primele litere ale unui cuvânt, expresie sau titlu. Metoda asigură dezvoltarea și consolidarea limbajului specific caracterului și manifestarea cunoașterii, înțelegerii, creativității, spontaneității și corectitudinii cunoștințelor.

Resurse necesare: coli de flipchart, markere/carioci, tablă de scris, cretă, spațiu de afișare.

Organizarea clasei: se constituie grupuri de câte 4-5 elevi, care primesc câte o coală de flipchart și instrumente de scris.

Sarcina de lucru: cadrul didactic propune o noțiune specifică problematicii disciplinei *Mai întâi caracterul*. Elevii notează pe coala de flipchart noțiunea, prin poziționarea literelor componente una sub alta (acrostih). În continuare, învățătorul/profesorul solicită fiecărei echipe să noteze 3-5 trăsături de caracter sau alte elemente implicate în formarea și dezvoltarea acestuia, care încep cu litera corespunzătoare din acrostih. Notă: activitatea se poate desfășura și frontal, cu întreaga clasă, prin utilizarea tablei (scrierea pe tablă a termenului și a rezolvărilor propuse de elevi).

La final, grupele expun produsul realizat și analizează corectitudinea și originalitatea soluțiilor propuse.

Spre exemplu, acronimul cuvântului *caracter* realizat cu ajutorul unor adjective ce exprimă trăsături specifice, poate avea următoarea rezolvare:

- C – cinstit, corect, curios
- A – atent, ascultător, afectuos
- R – respectuos, recunoscător, rezistent
- A – autocontrol, altruist, atitudine
- C – credincios, creativ, curajos
- T – tolerant, tenace, tipic
- E – emotiv, egoist, educat
- R – răbdător, responsabil, receptiv

5. Cercul „complimentelor”

Reprezintă o metodă care urmărește îmbunătățirea imaginii de sine, împreună cu dezvoltarea stimei de sine, a respectului de sine. Pentru a pune metoda în practică, cadrul didactic așează scaunele în cerc, iar „receptorul” complimentelor (un elev voluntar) se află, așezat, în mijlocul acestui cerc. Fiecare dintre participanți trebuie să identifice un compliment sincer și onest, potrivit celui/celei aflate în centrul cercului. Apoi, pe rând, fiecare elev/elevă va înainta și îi va adresa acestuia complimentul potrivit, receptorul manifestându-se doar cu una dintre următoarele reacții: zâmbește, dă afirmativ din cap ori adresează un simplu „mulțumesc”. Această metodă are avantajul consolidării unei imagini pozitive față de propria persoană a celui care primește complimentele (fiind încurajat/stimulat, dacă este de acord cu majoritatea complimentelor adresate) dar și o dezvoltare a ariei pozitive de gândire și atitudine pentru ceilalți elevi participanți la activitate (prin faptul că identifică o latură/o trăsătură pozitivă a colegului/colegei lor și că își cunosc bine colegii). Cercul „complimentelor” continuă până ce toți elevii doritori au trecut prin ipostaza de „receptor al complimentelor”.

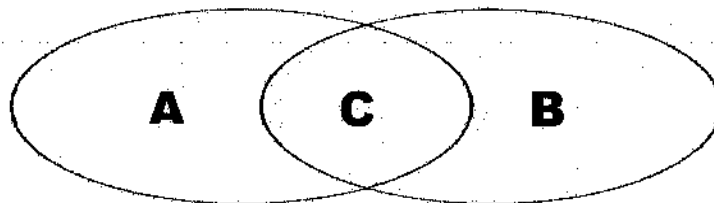
Exemple de complimente: „ești un elev foarte disciplinat”; „ești cea mai bună prietenă a mea”; „ești cel mai talentat la sport”; „ești o fată ordonată”; „mi-a plăcut mult compunerea ta”; „m-au ajutat mult sfaturile tale”; „ești un coleg de încredere”; „ai făcut bine că te-ai transferat în clasa noastră”; „dacă vrei cu adevărat, poți!”.

La finalul activității, cadrul didactic inițiază o dezbatere frontală asupra stărilor sufletești ale participanților care au primit sau au făcut complimente, precum și asupra rolului complimentelor în dezvoltarea pozitivă a imaginii de sine.

6. Diagrama Venn

Utilizarea organizatorilor grafici este o modalitate eficientă de a-l face pe elevi să gândească, să vizualizeze, să-și organizeze achizițiile cognitive, afective, comportamentale. Elevii explorează conținutul învățării formulând idei, argumentându-le, exprimând puncte de vedere relevante. Elevii sunt puși în situația de a utiliza un limbaj adecvat, o terminologie centrată pe subiectul analizat. Astfel de tehnici au o scară largă de aplicare la orice activitate de predare-învățare.

În esență, *diagrama Venn* (a asemănărilor și deosebirilor) constituie o reprezentare grafică care facilitează compararea/înțelegerea relațiilor dintre două sau mai multe noțiuni, evidențiază ideile contrastante și cele comune într-o problemă. Cea mai simplă (obișnuită) reprezentare a diagramei Venn este aceea cu două cercuri intersectate.

Exemplificare pentru tema *Așa DA, așa NU*:

A: Notați trăsături pozitive de caracter – ex.: adevăr, atenție, cinste, dreptate, corectitudine, credință.

B: Notați trăsături negative de caracter (sau noțiuni contrare celor din cercul A) – ex.: minciună, neatenție, necinste, nedreptate, incorectitudine, necredință.

C: Notați elemente comune informațiilor din cercurile A și B.

Informații pentru cadrul didactic

- sunt specifice unui profil caracterial
- pot fi cunoscute/ observate/ studiate
- sunt educabile
- sunt prezente, în proporții și situații diferite, în personalitatea fiecărui om

Afirmații ale elevilor

- le întâlnim la oameni
- le putem observa
- le putem cunoaște
- le putem studia
- unele sunt bune altele sunt rele
- ne arată cum suntem

7. Metoda celor 4 colțuri

Este o metodă colaborativă menită să consolideze și să verifice achizițiile cognitive, afective și comportamentale, să genereze dezbateri, să dezvolte raționamentul corect, capacitatea de persuasiune și de argumentare a școlarilor mici, precum și capacitatea de autocunoaștere și intercunoaștere. După alegerea temei, elevii vor reflecta asupra acesteia pentru a lua o decizie în final, prezentând și un anumit punct de vedere.

Resurse necesare: stegulețe notate cu A, B, C, D, cartoane sau bilețele cu înscrisurile specifice, texte de lectură, filme/ secvențe de film artistic sau de desene animate/ povestiri terapeutice.

Organizarea clasei: în microgrupuri/grupuri mici și/sau frontal.

Variantă I:

Se vor alege 4 elevi voluntari, care vor reprezenta liderii de grup. Fiecare lider va primi de la cadrul didactic un bilețel (secret) cu anumite caracteristici dezirabile pentru apartenența la respectivul grup. Fiecare lider va merge într-un colț semnalizat cu un steguleț A, B, C sau D. Restul elevilor clasei vor trece, în liniște, prin dreptul fiecărui lider, cu mâna întinsă, ca și cum ar vrea să dea mâna. Fiecare lider astfel abordat va da din cap, „DA” sau „NU”, acceptând sau respingând intrarea cuiva în grupul său. Atunci când un elev va intra într-un grup, el se va așeza în spatele liderului.

Elevii care nu sunt acceptați la primul tur vor trece prin fața fiecărui lider de cel puțin două ori, pentru a avea șansa de a fi totuși aleși. În final, fiecare elev va face parte dintr-un grup. Se formează astfel 4 grupuri în care se dezbate pozițiile/părerile față de caracteristicile grupului respectiv, se clarifică și se consolidează achizițiile. Ei se întreabă care este părerea lor în acea problemă (folosind tehnica întrebărilor: ce este?, ce presupune?, cum se manifestă?, din ce cauză?, de ce este importantă?, de ce au fost acceptați?, ce îi recomandă pentru a face parte din grup?). Formularea unei opinii stimulează căutarea unor argumente în favoarea ei. Astfel, se manifestă gradul de cunoaștere și de empatizare cu colegii din clasă, se facilitează un schimb activ de păreri, se dezvoltă abilitățile elevilor de comunicare și capacitatea lor de argumentare.

Exemple de caracteristici pentru tema *Așa DA, așa NU*:

Colțul A: Cei mai disciplinați elevi

Colțul B: Cei mai ordonați elevi

Colțul C: Cei mai harnici elevi

Colțul D: Cei mai sinceri elevi

La sfârșit, are loc discuția în plen. Liderii vor fi întrebați cum s-au simțit când au trebuit să respingă pe unii dintre colegii lor și pe ce anume s-au bazat în alegerea lor. La rândul lor, elevii își vor spune părerea de ce cred că au fost acceptați într-un anumit grup, reflectând asupra aspectelor pozitive/negative ale caracterului lor. Pot fi formulate și alte întrebări:

- Cum vi s-a părut această activitate?
- Cum ați reacționat în situațiile date? Ce v-a determinat să reacționați astfel?
- A doua oară ați încercat cu încredere? De ce?
- De ce credeți că ați fost selectați? De ce credeți că nu ați fost selectați?
- Ce concluzii putem trage din această activitate?

Varianta II (aplicată la temele: *Așa DA, așa NU și Ce îmi place/ ce nu îmi place din felul în care mă comport*)

Se propune lectura unui text sugestiv sau vizionarea unui film care solicită opinia elevilor. În funcție de atitudinea față de ideile/ afirmațiile din text sau film se vor constitui patru grupuri de elevi: apărătorii, acuzatorii, indecizii și indiferenții. Conform opțiunilor personale, elevii se vor deplasa și grupa în cele patru colțuri, corespunzătoare celor patru atitudini. Dezbateră propriu-zisă are loc între apărători și acuzatori, cu argumente pro sau contra față de cele citite sau vizionate. În funcție de consistența argumentelor și de capacitatea de convingere a celor două grupuri, indecizii și indiferenții pot „migra” către grupul cu care împărtășesc puncte de vedere comune sau pot rămâne în continuare în grupurile lor.

Exemplificare:

Elevii citesc (sau le este citită) povestea „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă. După ce copiii înțeleg firul epic, se inițiază o dezbatere despre comportamentul unuia dintre personajele principale. Elevii sunt invitați să-și exprime opinia despre comportamentul ursului sau a vulpii, apoi să aleagă unul din colțurile sălii de clasă: colțul pentru tabăra „acuzatorilor” respectiv cel pentru tabăra „apărătorilor” personajului ales. Într-un alt colț vor sta elevii indecizi (cărora nu le este clară opțiunea pentru unul dintre celelalte două colțuri) sau vor trece în colțul indiferenților (care adună pe cei care nu au nici o părere). În măsura în care argumentele prezentate de apărători sau acuzatori sunt convingătoare, elevii sunt invitați să-și modifice opțiunile personale și locul în sala de clasă (adică se mută în colțul în care își identifică mai clar punctul lor de vedere).

După același scenariu, pot fi analizate schița „Dl. Goe” de Ion Luca Caragiale sau povestea „Pinocchio” de Carlo Collodi. Pentru dezbatere, cadrul didactic poate canaliza discuția spre un anumit personaj sau o anumită secvență din poveste.

La finalul activității, elevii sunt invitați să evidențieze trăsături pozitive și negative ale personajelor, să explice cine și cum a influențat acest lucru.

8. Explozia stelară

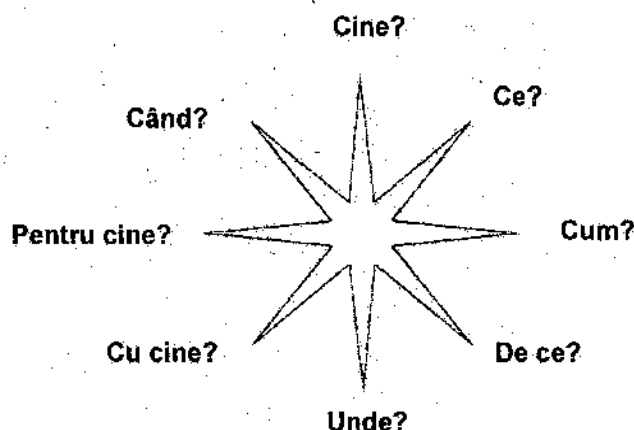
Explozia stelară (cunoscută și sub numele metoda starbusting: engl. „star” = stea; „burst” = a exploda) desemnează o metodă de învățare prin cooperare cu ajutorul căreia este stimulată creativitatea elevilor, ajutând totodată la consolidarea și/sau evaluarea achizițiilor. Se bazează pe formularea de întrebări pentru rezolvarea de probleme și noi descoperiri („crearea de întrebări la întrebări”).

Resurse necesare: coli de scris, markere/carioci, șabloane reprezentând o stea, spațiu de afișare.

Organizarea clasei: se constituie grupuri de câte 4-5 elevi care primesc câte o coală de flipchart, instrumente de scris și șabloane (în absența acestora, elevii vor desena o stea cu 3 până la 8 colțuri, în funcție de numărul de întrebări ce se dorește a fi adresate).

Pe tablă sau pe o coală de flipchart, elevii desenează o stea în centrul căreia se notează ideea sau problema de dezbătut, după care, în cele 3-8 colțuri ale stelei, se înșiră cât mai multe întrebări care au legătură cu ideea/problema respectivă.

Se vor utiliza întrebări uzuale simple de tipul: *Cine?, Ce?, Când?, Unde?, Cum? De ce?, Cu cine?, Pentru cine?* care, ulterior, pot da naștere altor întrebări complexe.

Spre exemplificare, pentru anul al II-lea de studiere a disciplinei opționale *Mai întâi caracterul*, la tema *Perspective ale cunoașterii de sine*, se pot formula următoarele întrebări:

- Cine? – Cine sunt eu? Cine vreau să devin? Cine este cel interesat de autocunoaștere? Cine mă poate ajuta în acest sens? Cine a studiat această problemă?
- Ce? – Ce știu despre mine? Ce pot să aflu despre mine însumi/însămi? Ce îmi place să fac? Ce aș dori să pot face? Ce pot face ca să mă cunosc mai bine? Ce legătură este între autocunoaștere și educarea caracterului? Ce s-ar întâmpla dacă nu ne-am cunoaște? Ce disciplină de studiu mă va ajuta să mă cunosc mai bine?
- Cum? În ce fel? – Cum sunt eu? Cum pot să îmi dezvolt cunoștințele despre propria persoană? Cum îmi pot educa voința? Cum pot să devin un „om mai bun”? Cum mă poate ajuta această disciplină opțională să mă cunosc mai bine?
- De ce? – De ce este importantă autocunoașterea? De ce este necesar să ne cunoaștem între noi? De sunt eu unic? De ce sunt diferit? De ce nu pot lua note bune? De ce studiem problema autocunoașterii la o disciplină despre caracter?
- Unde? – Unde pot afla informații despre cunoașterea de sine? Unde se află cabinetul consilierului școlar?
- Cu cine? – Cu cine pot să lucrez/ cu cine pot colabora în scopul unei mai bune autocunoașteri? Cu cine pot să împărtășesc informațiile despre propria persoană? Cu cine este bine să mă sfătuiesc atunci când am o problemă?
- Pentru cine? – Pentru cine este utilă cunoașterea de sine? Pentru cine învăț? Pentru cine este valabilă deviza: „Cunoaște-te pe tine însuși”?
- Când? – Când este nevoie de autocunoaștere? Când voi ajunge să mă cunosc foarte bine? Când a început să fie studiată această problemă?

La final, grupele expun produsul realizat și analizează corectitudinea și originalitatea întrebărilor formulate. În măsura timpului disponibil, cadrul didactic poate oferi scurte răspunsuri la întrebările cele mai frecvente.

Ca exercițiu de întărire a cunoașterii de sine și a stimei de sine, cadrul didactic poate oferi următoarea propunere: „Frecvent, vă adresați epitete și vă «lipiți etichete» cu diferite trăsături negative la adresa propriei persoane sau a unui coleg. Faceți o listă cu cinci atribute negative personale, pe care vi le aplicați adesea. Formulați apoi, tot în scris, contraargumente pozitive, favorabile, pentru fiecare din acele cuvinte/atribute negative pe care le-ați notat. Utilizați, ori de câte ori sunteți tentat să vă aplicați câte o «etichetă negativă», varianta pozitivă a acesteia sau puneți în valoare calitățile voastre.

9. Tehnica DESC: Educarea caracterului în 10 pași

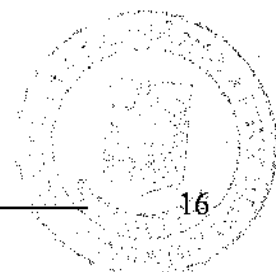
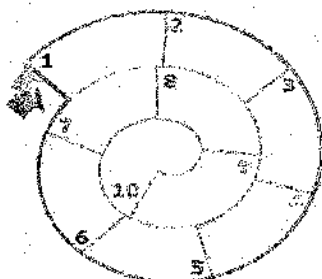
Tehnica DESC este utilizată pentru a asigura înțelegerea unui concept, termen. Tehnica presupune analiza respectivului concept în patru etape: **Descriere**, **Exprimare**, **Specific** și **Consecințe**.

Exemplificăm această tehnică aplicată la tema: *Cum educ un bun caracter*. La început sunt indicații 10 pași progresivi (sugerați sub forma unei spirale, a unei cochilii de melc) pentru educarea pozitivă a caracterului: Definește; Explică; Aplică; Implică; Laudă; Evidențiază; Insistă; Stimulează; Recomandă; Menține standardele. Fiecare pas este apoi dezvoltat cu ajutorul tehnicii DESC.

Resurse necesare: un poster-model cu spirala pașilor pentru educarea caracterului, un poster-model cu descrierea tehnicii, coli de flipchart, markere/carioci, tabla, creta, spațiu de afișare.

Organizarea clasei: frontal sau în grupuri mici; în cazul activității pe grupe, se distribuie colile de flipchart și instrumentele de scris; în cazul activității frontale, se utilizează tabla și creta.

Semnificația cifrelor care indică pașii pentru educarea caracterului: 1. Definește; 2. Explică; 3. Aplică; 4. Implică; 5. Laudă; 6. Evidențiază; 7. Insistă; 8. Stimulează; 9. Recomandă; 10. Menține standardele.

Pentru a asigura comprehensiunea oricărei modalități de educare a caracterului (pentru oricare dintre cele enunțate anterior) se poate utiliza tehnica DESC, explicată elevilor de cadrul didactic. Astfel, pentru educarea caracterului prin LAUDĂ putem proceda la:

D: descriere

- prin laudă înțelegem evidențierea, prin acțiuni sau cuvinte, a atitudinilor exprimate/ manifestate ce demonstrează trăsăturile pozitive de caracter, precum și explicarea modului în care acestea au îmbunătățit viața unei persoane, a unui grup sau a unei colectivități;
- laudă înseamnă să exprimi prin cuvinte sau expresii apreciative prețuirea, stima față de cineva sau ceva;
- a aprecia pozitiv; a aduce laude; a elogia.

E: exprimare

- lauda se exprimă prin cuvinte sau expresii ce conțin o apreciere, o prețuire, o încurajare;
- o vorbă bună, un bilețel de mulțumire, o diplomă de „prețuire”, un simplu „mulțumesc” reprezintă câteva modalități de a lăuda comportamente ce reflectă trăsături ale caracterului;
Exemple: „Bravo. Ai dat dovadă de tărie de caracter!”, „Mulțumesc. Ajutorul tău mi-a fost de mare folos”; „Mi-a plăcut răspunsul tău la ora de Română”; „Apreciez mult strădania ta!”, „Bravo. În ultima vreme ai făcut mari progrese la învățătură”; „Felicitări familiei care te-a crescut așa de frumos!”, „Mulțumesc profesorilor care te-au pregătit pentru acest concurs la care ai luat locul I”.

S: specific

- Laudă caracterul, nu doar reușita! Exemplu: Pentru *reușită* – „Felicitări! Ai ieșit primul la cros!”, Pentru *caracter* – „Bravo! Strădania și perseverența te-au ajutat să ieși punctajul maxim!”
- Caută rezultate, acțiuni și atitudini pe care să le lauzi;
- Laudă calitățile pe care dorești să le dezvolti;
- Alege momentul potrivit pentru laudă;
- Planifică-ți timp/ fă-ți timp pentru apreciere;
- Apreciază motivația și voința din spatele muncii depuse; laudă atitudinea și efortul care au stat la baza rezultatelor;
- Lauda trebuie să fie sinceră și adevărată, fără exagerări;
- Lauda se aplică în particular sau în public;
- Nu condiționează acordarea laudelor.

C: consecințe

- lauda reprezintă pentru elev o motivație extraordinară, un suport mental și moral;
- lauda ajută la îmbunătățirea performanțelor încurajând strădania și eforturile suplimentare;
- lauda favorizează îmbunătățirea imaginii de sine și creșterea stimei de sine;
- lauda ajută la întărirea trăsăturilor și a atitudinilor pozitive;
- lauda sprijină educarea pozitivă a caracterului;
- lauda, atunci când este corectă, reală, ajută la formarea obiectivității și a spiritului de adevăr (o laudă nemeritată ca și flatarea vor fi sesizate imediat de către elevul/eleva în cauză și de către colegii lor, ei fiind primii care ne vor judeca pentru aceasta);
- lauda poate fi debutul unei corectări/ îndreptări;
- lauda poate contribui la ameliorarea relațiilor interpersonale (detensionarea unor relații, evitarea marginalizării/ a excluziunii, egalitate de șanse, toleranță, intercunoaștere și apreciere reciprocă).

Sugestii privind evaluarea

Evaluarea reprezintă o componentă esențială a procesului de predare-învățare-evaluare. Este necesar ca fiecare elev să fie conștient de succesele obținute, de obstacolele întâlnite și de obiectivele de învățare pe care poate să le atingă.

Date fiind caracteristicile de vârstă ale elevilor de învățământ primar, este necesar ca profesorul care susține activitatea didactică la disciplina *Mai întâi caracterul*: să explice elevilor alegerea unei anumite modalități de evaluare; să ofere feed-back-uri pozitive cu privire la realizarea anumitor sarcini; să gestioneze opiniile elevilor față de propriile prestații (autoevaluare) și opiniile elevilor față de alții (peer-evaluation sau evaluarea între egali).

Rezultatele evaluării vor fi corelate periodic cu competențele planificate. Criteriile, modalitățile și programarea evaluării vor fi stabilite împreună cu elevii și vor fi cunoscute de către aceștia.

Din perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative ce implica feedback prompt și personalizat și care este stimulativă pentru elevi și este inclusă în timpul fiecărei sarcini de învățare; oferă elevilor posibilitatea de a se exprima liber asupra sarcinilor de învățare; acceptă „nereușitele” elevului, considerându-le etape în formarea și dezvoltarea achizițiilor, fără să le sancționeze prin calificativ sau notă; pune în evidență progresul realizat de elevi, ajutându-i să conștientizeze că important nu este *cât de mult știu*, ci *cât de bine*

pot să aplice ceea ce știu/ceea ce sunt capabili să facă cu ceea ce știu, evidențiază modul de relaționare cu ceilalți elevi, modul de participare la activități, precum și atitudinile exprimate.

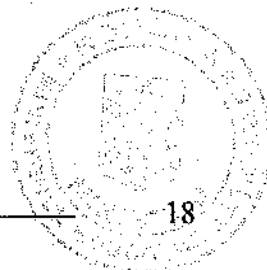
Evaluarea sumativă poate fi realizată de profesor periodic, la sfârșitul unei unități de învățare, semestru sau an școlar.

Alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, se recomandă utilizarea unor metode și instrumente complementare, cum sunt: autoevaluarea, interevaluarea, evaluarea în perechi, investigația, proiectul, portofoliul, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor. Se recomandă implicarea elevilor în activități dar și aprecierea curentă prin expresii verbale de încurajare (ținând cont de vârsta elevilor mici).

Deoarece curriculumul pentru disciplina opțională *Mai întâi caracterul* este centrat prioritar pe formarea de deprinderi și atitudini, pe participare și implicare activă a elevilor, iar demersul este unul de durată, recomandăm modelul evaluativ bazat pe patru domenii (sau arii) propus de Donald L. Kirkpatrick, cu accent pe măsurarea rezultatelor obținute pe diferite dimensiuni, începând individual cu persoana și extinzându-se organizațional/ instituțional la zone mai largi din comunitate. Acest tip de evaluare este cunoscut și cu denumirea de analiză a impactului și se concentrează asupra unor rezultate pe termen lung ale educației, așa cum este și cazul educației pentru caracter. Astfel, procesele de învățare sunt evaluate pe dimensiunile:

1. *Reacție*: ce simte cel care învață despre procesul și rezultatele învățării;
2. *Achiziție*: creșterea nivelului de cunoaștere și de înțelegere și dezvoltarea capacităților celui care învață, ca rezultat al activităților instructiv-formative;
3. *Comportament/ transfer*: gradul în care elevul a dezvoltat capacitatea de punere în practică a achizițiilor dobândite;
4. *Impact*: efectele acțiunilor elevului asupra propriei persoane și a comunității din care face parte (a mediului cunoscut).

Procesul de evaluare va avea în vedere recunoașterea experiențelor de învățare și a competențelor dobândite de către elevi, în baza celor două funcții ale evaluării: funcția de reglare a strategiilor de predare-învățare și funcția motivațională a elevului pentru propria devenire. Prin activitățile desfășurate, cadrul didactic va pune accent pe elemente de ordin calitativ (valori, atitudini exprimate, comportamente manifestate, competențe dobândite); va aprecia progresele înregistrate de elevi; schimbările pozitive de gândire și atitudine; va oferi sprijin și feed-back personalizat elevilor săi.

Recomandări bibliografice și webografice

Lucrări cu caracter general

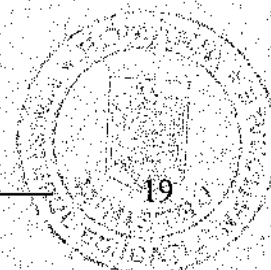
1. Allen, James, *Cum gândește omul*, trad. Monica Medeleanu, Editura Act și Politon, București, 2016
2. Băban, Adriana, *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigiență și consiliere*, Editura PSINET, 2003, Cluj-Napoca
http://www.keystonemoldova.md/assets/documents/ro/publications/didactical_support%20content.pdf
3. David, Daniel, *Intervenții cognitive-comportamentale în diferite domenii - Aplicații ale principiilor cognitive-comportamentale în domeniul educațional* (Curs de formare profesională continuă), București, 2006
4. Dumitru, Ion, Al., *Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă*, Ed. de Vest, Timișoara, 2000
5. Hattie, John, *Învățarea vizibilă. Ghid pentru profesori*, Editura Trei, București, 2014, http://www.ccdcs.ro/uploads/1/0/8/2/10821265/7_john_hattie_invatarea_vizibila_ghid_pentru_profesori_rs.pdf
6. Hughes, Marcla, Terrell, James Bradford, *Inteligență emoțională în acțiune*, trad. Gută Silvia, Editura Curtea Veche, București, 2013
11. Piroșca, Eva, *Mami, cine sunt eu? Exerciții și jocuri de autocunoaștere*, http://www.gbebe.ro/psihologie/jocuri_si_activitati/mami_cine_sunt_eu_exercitii_si_jocuri_de_autocunoastere
12. Poenaru, Michiela, *Cei șapte ani de acasă. Codul bunelor maniere pentru copii*, ediție electronică http://www.coresi.net/CeiSapteAniDeAcasa_eBook_EditiaDigitalaGratuita_I.pdf

Resurse web

1. *** *Definire și caracterizare generală a caracterului*,
<http://www.creeaza.com/didactica/didactica-pedagogie/Definire-si-caracterizare-gene977.php>
2. *** Asociația Character First România – *Cursuri on line, Manuale, Teste*, <http://characterfirst.ro/>
3. *** *Consiliere și orientare, clasele I-IV*, Ghidul învățătorului, București, 2006
<https://www.youtube.com/watch?v=U3nT2KDAGOc>
4. *** *The Science of character* (titrat în limba română), <https://www.youtube.com/watch?v=U3nT2KDAGOc>
5. *** *Educație pentru viață - Despre dezvoltarea caracterului*,
<https://www.youtube.com/watch?v=KJBx8T2vsRQ>
6. *** Petrea, Irina, *Caracterul copilului*, <https://www.youtube.com/watch?v=ThSmp0AFsWk>
7. *** *Obiceiuri care îți pot distruge viața*,
<https://www.youtube.com/watch?v=6IVAeNEbK9c&list=PL0Q3GWF1u4bR3gDlyFVVuinm3018BveY3>
8. *** *Povești terapeutice – Cheia potrivită*, <https://www.youtube.com/watch?v=yLaSNY4X6el>
9. *** *Bunele maniere pentru cei mici*, <https://www.youtube.com/watch?v=csOKPT07w6w>

Lucrări pentru activități de educație nonformală

1. *** *Manual 100 de idei de educație nonformală*, Organizația Națională Cercetășii României, oct. 2010
<http://www.scout.ro/wp-content/uploads/2013/10/Manual-100-de-idei-de-educatie-non-formala.pdf>
2. *** *Educație nonformală pentru dezvoltare personală*, ISJ Sălaj,
http://www.isjsalaj.ro/programe/scoala_altfel/Educatie%20nonformala%20pentru%20dezvoltare%20personala.pdf
3. *** *Jocuri și povestiri. Metode de educație nonformală*, IMPACT, Ediția a II-a,
<http://www.noi-orizonturi.ro/wp-content/uploads/2017/01/IMPACT-Culegere-de-jocuri-%C8%99i-povestiri.pdf>
4. *** *Manualul animatorului socio-educativ*, Asociația „Sprijiniți copiii”, mai, 2016
<http://complexpianu.ro/wp-content/uploads/2016/05/Manualul-animatorului-socio-educativ.pdf>
5. *** *Abordarea pozitivă a comportamentelor copiilor. Ghid pentru încurajarea reacțiilor pozitive*, Expert projects, 2015, UNICEF
http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/Abordarea-pozitiv%C4%83-a-comportamentelor-copilor_2015.pdf
6. *** *Schimbări mici, diferențe mari. Ghid de disciplinare pozitivă*, Salvați copiii, Iași, 2013
http://salvaticopiii-iasi.ro/wp-content/uploads/2014/12/Brosura_Ghid_de_disciplina_pozitiva.pdf

Grupul de lucru

Paul COPU, coordonator al Programului *Character First/Mai întâi caracterul* România

Prof. Angela Livia ȘTEOPAN, coordonator al grupului de lucru, Bistrița

Prof. Gabriela-Fulvia HOROBET, Școala Gimnazială „Elena Cuza”, Iași

Prof. univ. dr. Adrian OPRE, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științele Educației

Prof. univ. dr. Alin GAVRELIUC, Universitatea de Vest, Timișoara, Facultatea de Psihologie și Sociologie

Conf. univ. dr. Anca Doina CIOBOTARU, Universitatea de Arte „George Enescu”, Iași, Facultatea de Compoziție, Muzicologie, Pedagogie Muzicală și Teatru

Lector univ. dr. Oana MOȘOIU, Universitatea București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației

Cornel CELMARE, psihoterapeut principal ICF Iași, cadru didactic asociat Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

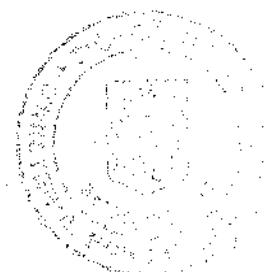

**Programa școlară
pentru disciplina**

MAI ÎNTÂI CHARACTERUL

**Curriculum la decizia școlii pentru
învățământul gimnazial**

București, 2017

Notă de prezentare

Curriculumul disciplinei opționale *Mai întâi caracterul* vizează arile curriculare *Om și societate* și *Consiliere și orientare*, este structurat modular, pe doi ani de studiu, fiind adaptat învățământului gimnazial, cu un buget de timp de 1 oră/săptămână. În funcție de oferta educațională a unității de învățământ, cadrele didactice vor alege nivelul claselor la care urmează să aplice programa școlară (de exemplu, clasele a V-a și a VI-a sau clasele a VI-a și a VII-a).

Conform *Legii Educației Naționale nr. 1/2011*, idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii. Cadrul actual de reglementare este orientat de promovarea unui învățământ orientat pe valori, creativitate, capacități cognitive, capacități volitive și capacități acționale, competențe cu relevanță pentru profesie și viața socială.

Valorile și atitudinile caracteriale dețin un loc important în structura de personalitate a fiecărei persoane, exprimă portretul psihic al acestora, fizionomia spirituală, constituind modalitatea prin care se prezintă ca individualitate, se raportează la evenimentele existenței sale în lume și se deosebește de ceilalți, se realizează uman și profesional. Promovarea unei culturi a caracterului, formarea și dezvoltarea caracterului – privit ca ansamblu de atitudini și valori, ca latură relațional-valorică a personalității – reprezintă un demers educațional necesar și benefic, complex, consecvent și gradual, început timpuriu și continuat progresiv, în care sunt implicate familia, școala, societatea.

Programa școlară pentru disciplina opțională *Mai întâi caracterul* completează aceste preocupări, oferind repere alternative și modele de bună practică pentru formarea și dezvoltarea la tineri a unor trăsături de caracter pozitive și durabile. Ideea de bază a curriculumului propus o reprezintă sensibilizarea elevilor asupra rolului și importanței formării și dezvoltării caracterului propriu, a unei culturi a caracterului, precum și interiorizarea și asumarea trăsăturilor relațional-valorice pozitive – ca parte a dezvoltării generale – prin orientarea finalităților educației către dimensiunile fundamentale ale existenței umane: *a ști, a face, a fi, a conviețui*. Concret, disciplina *Mai întâi caracterul* contribuie la realizarea profilului de formare al absolventului de învățământ gimnazial, din perspectiva unor aspecte considerate esențiale: autocunoaștere, competențe socio-emoționale, competențe psiho-relaționale, managementul conduitei personale, calitatea vieții individuale în raport cu sine, cu ceilalți și cu mediul înconjurător.

Ceea ce configurează specificitatea disciplinei opționale la nivelul învățământului gimnazial este reprezentat de: construirea demersului educațional pe o problemă de interes major, ce răspunde unor nevoi educaționale și sociale de actualitate; racordarea la preocupări, experiențe și reușite internaționale prin transferul de bune practici din alte sisteme educaționale; propunerea unei abordări educaționale bazate pe educarea pozitivă, menită să contribuie la modelarea personalității elevilor, la pregătirea lor pentru viața activă; abordarea unitară a unei teme relevante pentru dezvoltarea personală – *educarea pentru o cultură pozitivă a caracterului* – și care face doar tangențial obiectul altor programe școlare; centrarea activităților educaționale pe promovarea unui set de valori, atitudini și comportamente adaptative; crearea și/sau valorizarea unor situații de învățare care fac transferul achizițiilor teoretice în viața reală; responsabilizarea elevilor față de comportamentul propriu, de valorile și atitudinile asumate; realizarea de conexiuni între competențele specifice diferitelor discipline din trunchiul comun și cele propuse în cadrul disciplinei opționale *Mai întâi caracterul*.

Curriculumul specific disciplinei opționale *Mai întâi caracterul* pentru învățământul gimnazial continuă demersul început cu propunerea acestei discipline la nivelul învățământului primar, completând setul de competențe prin adecvarea acestora la nevoile de cunoaștere și la dezvoltarea personală ale elevilor preadolescenți. În același timp, prin competențele generale și specifice dezvoltate, prin activitățile de învățare și conținuturile tematice propuse, prin situarea în cicluri de învățământ diferite, cele două oferte curriculare pot funcționa autonom, nefiind condiționate reciproc.

Structura programei școlare include, pe lângă Nota de prezentare, următoarele elemente:

- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte diverse.

Competențele generale sunt competențele dezvoltate prin studiul unei anumite discipline și care vizează achizițiile elevului pe întregul parcurs al studierii respectivei discipline; acestea sunt în acord cu competențele cheie recomandate la nivel european. Din perspectiva Comisiei Europene, competențele cheie reprezintă *un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți.*

Competențele specifice se formează pe parcursul unui an școlar și sunt derivate din competențele generale, reprezentând etape în dobândirea acestora. Competențele specifice sunt corelate cu exemple de activități de învățare, care integrează strategii didactice variate și care valorifică experiența concretă a elevului. Profesorul poate utiliza exemplele de activități oferite de programa școlară sau poate crea altele, în acord cu specificul activității la fiecare clasă de elevi.

Conținuturile învățării sunt organizate pe domenii și reprezintă mijloace prin care se formează competențele menționate în programă.

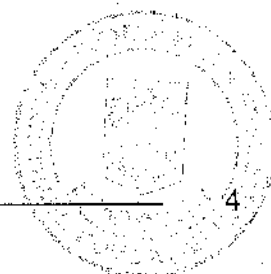
Sugestiile metodologice includ o varietate de aspecte referitoare la strategii didactice, modalități de abordare a conținuturilor, elemente de evaluare. Sugestiile metodologice au rolul de a sprijini profesorul în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în relație cu nevoile de cunoaștere și cu specificul de dezvoltare a elevilor, precum și cu caracteristicile comunității educaționale.

În elaborarea prezentei oferte curriculare au fost valorificate recomandări conținute atât în documente naționale de politici educaționale (*Legea Educației Naționale nr. 1/2011; Dezvoltarea problematicii diversității în curriculumul național – OMECT nr. 1529/2007*), cât și într-o serie de documente internaționale (*Recomandarea Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți - 2006/962/EC; Îmbunătățirea competențelor pentru secolul 21: un program de cooperare europeană pe plan școlar, CE, 2008; Strategia Consiliului Europei privind Drepturile Copilului, 2012-2015; Declarația de la Paris privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării prin educație, 2015*).

Programa școlară recomandă oferirea de oportunități de învățare și valorificarea experiențelor elevilor, integrând cele trei dimensiuni contextuale ale educației (formală, nonformală și informală) în manieră complementară. De asemenea, promovarea în spațiul educațional românesc a acestei discipline opționale poate contribui la susținerea demersurilor multiple și progresive de formare a personalității elevilor, de realizare a profilului de formare așa cum este definit de finalitățile învățământului obligatoriu. În cadrul acestei discipline de studiu, se vor avea în vedere, cu precădere, formarea de abilități și dezvoltarea unor atitudini pozitive, centrate pe dobândirea de către elevi a încrederii în sine, a unui profil caracterial armonios, pregătirea lor pentru viață și pentru viitor.

Competențe generale

- 1. Manifestarea interesului pentru explorarea profilului caracterial**
- 2. Luarea unor decizii care susțin acțiuni în acord cu valorile asumate**
- 3. Promovarea atitudinilor și valorilor asumate, în contexte concrete de viață**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Manifestarea interesului pentru explorarea profilului caracterial

Anul I	Anul al II-lea
1.1. Identificarea aspectelor de bază care definesc profilul caracterial personal - exerciții de prezentare a propriei persoane și de (auto)apreciere - completarea unor chestionare, teste de autocunoaștere, adaptate vârstei - realizarea de desene, colaje, afișe pe teme precum „Eu și familia mea”, „Cum mă văd eu?/Cum mă văd alții?” - elaborarea de texte scurte pe teme: „Cine sunt eu?”, „Ce aș fi dacă aș fi...”, „Unic și diferit prin...” - exerciții de autoproiecție: „Cum voi fi când voi fi mare?” „Cum aș putea fi și mai bun?” - realizarea unor fișe descriptive despre trăsături de caracter	1.1. Explorarea rolului dimensiunilor afective și motivaționale în dezvoltarea caracterului - exerciții de identificare, în diferite situații date, a unor valori și atitudini personale, relevante din perspectiva dimensiunii afective și motivaționale - realizarea de scurte descrieri ale caracteristicilor proprii și ale altor persoane: „Pot fi de folos, pentru că sunt...”, „Poți conta pe mine, fiindcă...” - exerciții de exprimare a unor trăiri personale legate de diferite contexte de viață școlară - elaborarea, în grup, a unor hărți mentale ale caracterului, pornind de la diferite aspecte ale inteligenței emoționale - participarea la jocuri de rol privind specificul unor manifestări socio-emoționale în diferite contexte și efectele corespunzătoare acestora
1.2. Explicarea rolului unor valori și atitudini caracteriale în viața personală - exerciții de investigare/interpretare a unor trăsături de caracter, bazate pe aplicarea unor tehnici variate (observarea, introspecția, testul VIA – valori în acțiune) - exerciții de evaluare atitudinală: „Accept sfaturi de la ..., pentru că ...”, „Știu – vreau să știu – am învățat” - organizarea unei gale a modelelor caracteriale alese de fiecare elev, în forme variate (fotografii, prezentări orale, afișe etc.) - elaborarea de caracterizări ale propriei persoane, în scopul valorizării particularităților individuale pozitive și al redefinirii particularităților individuale percepute negativ, folosind tehnici variate (autocaracterizarea, caracterizarea cu ajutorul feed-back-ului obținut de la colegi) - realizarea unei schițe pentru planul personal de dezvoltare pozitivă a caracterului, care urmează să fie completată/dezvoltată pe parcursul anilor următori, folosind următoarele dimensiuni: atitudinea față de sine, față de ceilalți, față de cunoaștere, față de mediul înconjurător	1.2. Evidențierea rolului caracterului în relațiile interpersonale - redactarea unor texte tematice scurte (eseuri, povești, povestiri, compuneri) care să evidențieze rolul diferitelor trăsături de caracter în contexte cunoscute (familie, grupul de prieteni) - participare la „biblioteca vie”: întâlniri/discuții cu persoane realizate profesional, cu personalități din comunitatea locală - studii de caz cu rol de identificare a punctelor tari/a punctelor slabe, a calităților/a defectelor unor persoane reale sau a unor personaje imaginare (din povești, texte literare) - elaborarea unui calendar/a unor fișe cu „trăsătura zilei/a săptămânii/a lunii” în clasa de elevi - discuții de grup despre valori morale și trăsături de caracter ce sunt corelate cu identitatea diferitelor popoare, cu rolul de a evidenția eventuale stereotipii și prejudecăți - exerciții de analiză critică a unor caracteristici proprii și/sau ale colectivului de elevi - participarea la discuții de grup cu specialiști pe tema caracterului

2. Luarea unor decizii care susțin acțiuni în acord cu valorile asumate

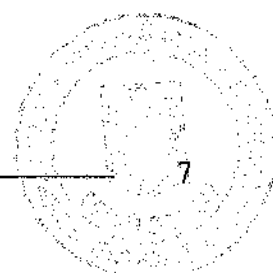
Anul I	Anul al II-lea
2.1. Analizarea modalităților în care trăsăturile de caracter influențează luarea deciziilor - dialog pe tema semnificației actului decizional, bazate pe explicații, exemplificări pentru diferite contexte de viață cunoscute - formularea de decizii personale: „Eu sunt... Eu acționez...”, „Aș lua pe planeta personală...” - exerciții de identificarea unor valori și atitudini care se manifestă în luarea deciziilor legate de mediul școlar/rolul de elev	2.1. Argumentarea importanței alegerilor și deciziilor bazate pe trăsături pozitive de caracter - discutarea în grup a rolului manifestărilor caracteriale în alegerile și deciziile personale, pornind de la exemple date sau de la experiențe ale clasei de elevi - analiza unor studii de caz, pentru identificarea consecințelor care decurg din amânarea luării unor decizii

Anul I	Anul al II-lea
- vizionarea unor filme care evidențiază rolul și efectele unor decizii, urmată de discuții referitoare la trăsături de caracter exprimate în contextul dat - analizarea unor studii de caz care solicită formularea unor decizii cu relevanță pentru viața de elev, utilizând tehnici variate de gândire critică (de exemplu, gândiți-vă lucrări în perechi-comunicați; pălăriile gânditoare). - organizarea unor întâlniri cu reprezentanți ai unor instituții publice și organizații civice aflate în situația de a lua decizii în interes comunitar	- exerciții de reflecție asupra unor decizii anterioare personale sau ale grupului și asupra impactului acestora - alcătuirea unor liste cu posibile cauze și soluții ale problemelor atitudinale care se manifestă în clasa de elevi - stabilirea de corelații între diferite trăsături de caracter și decizii posibil de luat în situații date - exerciții de construire în grup a unor recomandări/ măsuri pentru întărirea trăsăturilor pozitive de caracter și a capacității de a lua decizii bazate pe acestea
2.2. Luarea unor decizii personale, bazate pe trăsături pozitive de caracter - exerciții de proiectare și evaluarea unor decizii proprii sau ale grupului, pe baza unor criterii date - formularea unor alternative de soluționare a unei situații date, bazate pe diferite trăsături pozitive de caracter - dialog pe tema riscurilor generate de luarea unor decizii care nu au la bază trăsături pozitive de caracter - realizarea unui jurnal cu deciziile personale luate pe o perioadă determinată de timp, în vederea analizării ulterioare a valorilor care le-au fundamentat - exerciții de analiză a impactului unor decizii personale asupra situației școlare (de exemplu, rezultatele școlare, integrarea în clasa de elevi etc.) - exerciții de revenire asupra unor opțiuni/decizii anterioare (gândirea contrafactuală: „Ce s-ar fi întâmplat dacă decideam/ acționam altfel?”)	2.2. Promovarea, în grupurile de apartenență, a deciziilor bazate pe trăsături pozitive de caracter - participarea la discuții pe tema unor situații în care activitatea și viața în societate/în comunitate/în grupuri nu ar mai fi reglementată de opțiuni și decizii - jocuri de rol/simulări în care elevii acționează în calitate de decident (părinte, profesor, diriginte, director, primar, parlamentar, avocatul elevilor), în situații cu relevanță pentru educație - prezentarea unor exemple de acțiuni/decizii personale în care elevii au făcut dovada unor trăsături pozitive de caracter - identificarea de probleme din viața comunității locale și construirea de posibile soluții care să fie implementate cu ajutorul elevilor - exerciții de argumentare/contraargumentare/negociere a unor situații conflictuale din grup, cu promovarea atitudinilor pozitive care solicită luarea unei decizii

3. Promovarea atitudinilor și valorilor asumate, în contexte concrete de viață

Anul I	Anul al II-lea
3.1. Analizarea valorilor și atitudinilor caracteriale proprii/din grupul de apartenență - activități de grup („cutia cu fapte bune”) pentru identificarea unor manifestări caracteriale - exerciții de descoperire sau de clarificare a felului propriu de a fi în contexte familiare de viață - alcătuirea unei liste de valori și caracteristici personale de caracter - analiza comparativă a unor puncte de vedere diferite referitoare la valori și atitudini caracteriale într-un context dat - jocuri de dezvoltare a imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți - alcătuirea unei liste cu valori și atitudini dezirabile - exerciții pentru dezvoltarea gândirii pozitive: învăț să îți vorbești!	3.1. Recunoașterea felului individual de a fi în contexte favorabile sau mai puțin favorabile - folosirea observației, a prezentării, a descoperirii pentru identificarea unor caracteristici personale - analiza avantajelor unui „caracter educat” - exerciții de conștientizare a consecințelor unor manifestări caracteriale neadecvate - organizarea unei dezbateri privind beneficiile/costurile felului propriu de a fi - simularea unor manifestări caracteriale în situații/ în contexte date - realizarea unui panou cu citate motivaționale despre caracter - analiza unor citate motivaționale/ inspiraționale pentru stimularea atitudinilor pozitive - exerciții de dezvoltare a spiritului critic și analitic
3.2. Manifestarea unor trăsături pozitive de caracter în contexte concrete de viață - exerciții de asociere între atitudini caracteriale și contextul în care acestea se manifestă - exerciții de elaborare în grup a unor norme de conduită în clasă/ școală, bazate pe trăsături	3.2. Analizarea consecințelor unor abateri de la trăsături pozitive de caracter - exerciții de reflecție: examinarea consecințelor diverselor atitudini caracteriale - realizarea, prin activități în perechi/echipă, a unor afișe/ colaje/ desene în format lettric sau

Anul I	Anul al II-lea
pozitive de caracter - exerciții de asumare/îndeplinire de responsabilități la nivelul clasei (exemplu: activități de întrajutorare și sprijin a unor elevi cu dificultăți la învățătură) - realizarea unor discuții/ dezbateri cu tema „Cum mă poate ajuta caracterul în viață?”; „Ce alegeri m-au făcut ceea ce sunt în prezent?”; „Ce păstrez, la ce pot să renunț dintre manifestările mele caracteriale?”; „Ce pot adăuga profilului meu caracterial?” - exerciții de consolidare a unor abilități pentru manifestarea unui comportament de calitate în situații date - participarea la proiecte de voluntariat organizate la nivelul clasei, al școlii sau al comunității	digital, care să exemplifice diferite forme de manifestări caracteriale pozitive și negative - prezentarea și discutarea unor studii de caz referitoare la comportamente din viața cotidiană manifestate în acord/dezacord cu valorile și atitudinile caracteriale pozitive - realizarea unei liste cu „ce am de făcut?” pentru dezvoltarea punctelor tari/ a calităților respectiv pentru depășirea punctelor slabe/ a defectelor - exerciții de identificare a unor resurse utile unui comportament pozitiv - exerciții de reflecție privind beneficiile/costurile manifestării caracterului propriu în diferite situații

CONTINUTURI

DOMENII	Anul I	Anul al II-lea
Profilul caracterial	▪ Designul unui profil caracterial - Aspecte de bază ale caracterului ▪ Portretul personalității mele - Trăsături caracteristice - Puncte tari și puncte slabe - Ce este important pentru fiecare persoană	▪ Eu și ceilalți - Caracteristici personale și ale colectivului de elevi; - Imaginea de sine și auto-motivarea - Profilul meu caracterial. Profilul clasei noastre ▪ Diversitate, Unicitate - Fiecare persoană este unică; diferențe individuale - Acceptarea diferențelor
Valori și atitudini caracteriale	▪ Cum pot fi mai bun: prin cunoaștere, prin manifestările afectiv-emoționale, prin atitudini și comportament, prin capacitatea de alegere și de a lua decizii ▪ Valori și atitudini caracteriale necesare unei persoane: autocontrolul; curiozitatea; egalitatea; entuziasmul; optimismul; organizarea; dragostea față de natură ▪ Atitudini negative și consecințe ale acestora ▪ Beneficii ale unor trăsături pozitive de caracter, la nivel personal și de grup	▪ Valori în construirea caracterului - Semnificația valorilor în dezvoltarea caracterului: adevărul; binele; dreptatea; libertatea; frumusețea; sacral - Valori și atitudini personale și ale grupului ▪ Atitudini caracteriale pentru un profil armonios: altruismul; creativitatea; fraternitatea; leadershipul; legalitatea; recunoștința; responsabilitatea ▪ Manifestări atitudinale negative și consecințe ale acestora
Caracter și comportament	▪ Caracterul și atitudinile mele - Cum mă comport în situații date - Atitudini față de comportamentul altor persoane ▪ Caracterul și alegerile mele: - Alegeri și decizii - Evaluarea deciziilor ▪ Cum putem deveni mai buni: modele și comportamente	▪ Caracterul, parte inseparabilă din noi, personal și social - Când și de ce am nevoie de caracter - Valori morale și trăsături de caracter la diverse popoare - Conviețuirea pe baza manifestărilor de caracter (impact și beneficii) ▪ Construirea pozitivă a caracterului - Resurse utile unui comportament pozitiv - Instrumente pentru manifestarea pozitivă a caracterului (Regulamentul clasei bazate pe caracter; proiectul unei zile a caracterului/ a unei trăsături de caracter; proiectul unei activități de servicii comunitare)

SUGESTII METODOLOGICE

Sugestiile metodologice se referă la modul de organizare a activității didactice în vederea formării la elevi a competențelor formulate și au rolul de a orienta profesorul în aplicarea programei școlare.

Prin deplasarea semnificativă de accent de pe conținuturi pe competențe, procesul didactic are la bază o nouă paradigmă educațională, centrată pe elev, pe dezvoltarea atitudinilor și a mecanismelor învățării personalizate, conștiente, eficiente și responsabile, pe care elevii să le aplice și în diferite contexte de viață, nu doar în cadrul activității școlare. În cazul în care există elevi în ciclul gimnazial care au urmat disciplina opțională în învățământul primar, aceștia vor fi ajutați să înțeleagă faptul că se află la un alt nivel de școlaritate și de dezvoltare personală, parcurgerea disciplinei în ciclul primar favorizând continuarea educării pozitive a profilului lor caracterial, acești elevi putând reprezenta persoane-resursă în activitatea didactică.

Programa școlară asigură un cadru de dezvoltare a unor trăsături de caracter pozitive, cu relevanță directă pentru vârsta elevilor de gimnaziu, care susțin cunoașterea de sine, valorizarea caracterului și construirea unor repere importante pentru propria devenire. În același timp, se recomandă cadrelor didactice să aplice exemplul personal ca model de conduită socială și profesională în demersul lor educativ *despre, prin și pentru* caracter.

Ca și la ciclul primar, programa școlară de gimnaziu pune accent pe **abordarea practic-aplicativă**, care oferă contexte pentru: exersarea de valori și atitudini pozitive, valorificarea experiențelor de viață ale elevilor; descoperirea și experimentarea propriilor abilități și atitudini caracteriale. Prin conținuturile, abilitățile și atitudinile specificate, programa școlară pune accent pe promovarea unui **comportament asertiv și empatic**. Comportamentul asertiv: exprimă capacitatea de a comunica deschis nevoile, dorințele, sentimentele, emoțiile și gândurile, fără a leza integritatea celorlalți; asumă responsabilitatea pentru propriile acțiuni, fără a judeca sau a da vina pe alții; promovează autocontrolul și aprecierea rezultatelor prin laudă și complimente sincere; susține critica în manieră constructivă și primirea sau acceptarea criticii dacă este justificată; promovează concentrarea pe soluții și pe rezolvarea problemelor identificate. Comportamentul empatic permite exprimarea emoțiilor, ascultarea activă, asumarea de roluri, armonizarea laturii cognitive cu cea afectivă, comportamentală, atitudinală și socială, înțelegerea emoției personale și de grup și creare unor relații de valoare.

Disciplina *Mai întâi caracterul* se focalizează pe dezvoltarea dimensiunilor atitudinale și valorice ale caracterului. În demersul său didactic, profesorul va urmări să asigure elevilor înțelegerea unor aspecte precum: de ce este importantă construirea/formarea și dezvoltarea caracterului? ce înseamnă un bun caracter? care sunt soluțiile cele mai adecvate pentru dezvoltarea caracterului? În construirea de răspunsuri la aceste întrebări, profesorul poate aplica tehnica DESC (Descriere, Exprimare, Specific și Consecințe) din **multiple perspective**, prin raportare: la propria persoană, la ceilalți, la învățare, la cunoaștere sau la protecția mediului ambiant.

În realizarea demersului didactic este importantă valorificarea educațională a elementelor de **curriculumul ascuns**, derivat din efectele explicite sau implicite, interne și externe ale valorilor, trăirilor, manifestărilor din ambianța educațională și din alte medii externe școlii (familia, grupul de prieteni, comunitatea etc.). Cadru didactic are misiunea de a identifica diferitele aspecte ale curriculumului ascuns, de a le valoriza pe cele pozitive și de a recomanda și acționa pentru diminuarea celor cu influență negativă. În acest scop, se recomandă: realizarea unor activități de învățare adaptate particularităților de vârstă și psihologice ale elevilor de ciclul gimnazial; valorificarea, în activitățile de învățare formale, a achizițiilor dobândite de elevi în contexte informale sau la alte discipline de studiu (de exemplu, *Educație socială, Consiliere și dezvoltare personală, Religie*); selecția și aplicarea activităților de învățare în funcție de specificul local și de cultura organizațională.

În demersul său didactic, profesorul va urmări să asigure elevilor înțelegerea unor aspecte precum:

- a) de ce este importantă dezvoltarea caracterului?
  - caracterul este o componentă esențială a personalității, face parte din structura acesteia și este un element de bază în dezvoltarea personală și profesională;
  - caracterul arată cine suntem; ce valori ne reprezintă, în ce fel ne raportăm la propria persoană, la ceilalți, la activitate, la societate, la mediul înconjurător;
  - caracterul este responsabil de felul în care facem opțiunile, alegerile și luăm deciziile proprii;
  - caracterul determină atitudinile, expresiile și acțiunile unei persoane;
  - majoritatea problemelor și cele mai multe dintre reușitele noastre își au originea în caracter.
- b) ce înseamnă un bun caracter?
  - caracterul bun implică manifestarea determinării, a motivației interioare de a face bine în orice situație, fie că ne convine, fie că nu;
  - caracterul bun depășește diferențele prin depășirea diferențelor/ barierei de vârstă, gen, rasă, culoare, limbă, religie, statul financiar, poziție socială, naștere, naționalitate sau alte împrejurări;
  - un caracter bun se manifestă și se verifică în situații dificile;

- un bun caracter are la bază manifestarea gândirii pozitive, cultivarea optimismului, altruismului, empatiei, încrederii reciproce, toleranței, respectului față de propria persoană, față de ceilalți, de activitate, de societate, de mediul înconjurător.
- c) cum putem dezvolta caracterul?
  - prin accentuarea, în demersul didactic, a abordărilor educative prin, pentru și despre caracter:
    - sublinierea constantă/ consecventă a semnificației caracterului în viață și în activitate;
    - punând mereu accent pe nevoia de caracter oferind argumentarea adecvată;
    - încurajarea/ susținerea/ întărirea manifestărilor pozitive de caracter;
    - oferirea de modele și exemplificări practice, ilustrarea sau observarea unor manifestări caracteriale demne de a fi urmate.
  - prin recunoașterea și asumarea trăsăturilor de caracter:
    - explicarea/ descrierea fiecărei trăsături de caracter pe înțelesul fiecărui elev;
    - exprimarea opțiunii în favoarea caracterului și în detrimentul câștigului/ profitului imediat sau al beneficiilor/ randamentului facil;
    - manifestarea deprinderilor pozitive de caracter în orice împrejurare.
  - prin solicitarea de atitudini caracteriale pozitive:
    - constituirea și respectarea, de către toți, a unor standarde atitudinal-comportamentale;
    - manifestarea individuală ca exemplu/ model de caracter, la orice nivel;
    - conștientizarea manifestărilor caracteriale negative și limitarea ori renunțarea la practicarea acestora.

Proiectarea didactică

În proiectarea demersului didactic, este recomandabil ca profesorul să aibă în vedere următoarele aspecte:

- lectura personalizată a programei școlare printr-o abordare contextualizată, flexibilă și diferențiată, care stă la baza elaborării planificărilor calendaristice anuale și a proiectării secvențiale a unităților de învățare;
- respectarea prevederilor programei școlare, prin proiectarea unui demers didactic centrat pe elev și pe formarea de competențe;
- unele dintre activități pot fi realizate, sub formă de proiect, în perioada „Școala altfel” (spre exemplu, întâlniri cu personalități, cu părinții, cu psihologul/ consilierul școlar, cu persoane care au reușit în viață și care sunt valorizate pozitiv în comunitate; activități de voluntariat și servicii comunitare).

Planificarea calendaristică anuală poate fi realizată conform următorului model:

Nr. crt.	Unitatea de învățare	Competențe specifice	Conținuturi (Detalii)	Nr. de ore alocate	Săpt. / Perioada	Obs.

Pentru o eficiență proiectare didactică, este recomandat ca profesorul să reflecteze, să formuleze și să răspundă succesiv următoarelor întrebări: de ce? (definirea scopului și a competențelor specifice urmărite); ce? (selectarea conținuturilor tematiche); cum? (stabilirea activităților de învățare); cu ce? (identificarea și selectarea resurselor materiale, umane, de timp); cât? (creionarea modalităților și instrumentelor de evaluare).

În proiectarea calendaristică a unităților de învățare se vor specifica competențele specifice, metodele, tehnicile, procedeele de lucru și resursele ce urmează a fi folosite (umane, materiale, informaționale/info-documentare, de timp, modul de organizare a clasei de elevi) precum și modalități de evaluare curentă și sumativă.

Ca urmare, pentru proiectarea unei unități de învățare se poate utiliza următoarea structură:

Conținuturi (detalii)	Competențe specifice	Activități de învățare	Resurse	Modalități de evaluare

Strategii didactice

În vederea realizării competențelor generale și specifice propuse de disciplina opțională *Mai întâi caracterul* la nivelul ciclului gimnazial, este necesar ca strategiile didactice să fie raportate la achizițiile anterioare ale elevilor și să faciliteze valorizarea pozitivă a acestora în activitățile de învățare propuse. Este recomandabil ca orice demers al cadrului didactic să cultive elevilor dorința și nevoia de cunoaștere și

înțelegere, dorința și nevoia de comunicare, curiozitatea intelectuală, dorința și nevoia de explorare, dorința și nevoia de a exersa și experimenta.

Pentru construirea competențelor prevăzute de programa școlară se propun activități educaționale interactive, practic-aplicative, care să utilizeze:

- strategii didactice care să pună accent pe consolidarea continuă a capacităților și deprinderilor atitudinale, pe abordări flexibile, contextualizate, pe parcursuri diferențiate și individualizate de instruire și educare;
- alternative explicative în interpretarea unor fapte/situații; aceasta poate contribui la dezvoltarea unui caracter pozitiv și a unui comportament moral;
- metode și tehnici de gândire critică (de exemplu: ciorchinele, cubul, mozaicul, explozia stelară, steaua respectului de sine, metoda pălărilor gânditoare, metoda Frisco, linia valorilor, diagrama Venn, turul galeriei, cvintetul, jurnalul cu dublă intrare, copacul ideilor);
- metode active, integrativ-participative ori activități ludice care pot contribui la responsabilizarea elevilor față de propria învățare, la dezvoltarea capacității de abordare rațională a problemelor private și publice (de exemplu, lectura de text/ lectura imaginii, dezbateri, învățarea problematizată, învățarea prin cooperare, jocul de rol/ jocul didactic, dramatizarea, simularea, studiul de caz, metode art-creative);
- activități bazate pe sarcini concrete și pe exersarea deprinderilor caracteriale în diferite contexte, raportarea la situații-problemă, prin intermediul cărora elevii pot să se refere la propria persoană în scopul autocunoașterii și autoevaluării potențialului propriu;
- strategii didactice care să permită alternarea formelor de activitate (frontală, individuală, pe perechi, în grupuri mici sau cu întreaga clasă);
- lucrul în perechi sau în grupe mici de elevi, prin care elevii comunică, interacționează, cooperează, participă activ și își pot manifesta inițiativa și creativitatea;
- portofolii, proiecte educaționale (de exemplu, expoziții tematice, realizarea unei publicații a clasei pe tema trăsăturilor de caracter „Trăsătura de caracter a zilei/ săptămânii/ a lunii”, „Caravana caracterului”, „Cine știe câștigă”, întreceri sportive pentru „Cupa fair-play”, cercuri de lectură pe tema caracterului, întâlniri între generații, acțiuni de voluntariat și servicii în beneficiul comunității);
- instruirea colaborativă prin implicarea în activitățile propuse, alături de profesorul care predă disciplina, a altor persoane resursă (psihologul/consilierul școlar, consilierul pentru programe și proiecte educative, profesori care predau alte discipline, specialiști, părinți/tutori);
- calculatorul/ laptopul/tableta, media diversă, ca mijloc de instruire, pentru documentare/căutare de informații, accesarea unor platforme educaționale, ilustrarea unor activități, redactarea unor materiale, grafică pe calculator;
- activități de educație nonformală pe teme relevante (atelieri sau grupuri de lucru, dezbateri, workshop-uri, „cafenele publice”), „De ce Mai întâi caracterul?”, „Cum ar arăta existența noastră fără manifestările pozitive de caracter?”, „Clasa noastră/școala noastră – un model de caracter”, „Fântâna emoțiilor”, „Eu, Tu, Noi și manifestările de caracter”, „Caracterul și stilul de viață”, „Împreună pentru un caracter mai bun”, „Cutia cu valori”, „De la caracter, pentru caractere”, „Caracter 4 ALL”, „O persoană, un caracter”);
- exerciții de reflecție și imaginative, atelieri sau grupuri de lucru, dezbateri, workshopuri, „cafenele publice”, proiecte cu tematică diversă: „Cum ar arăta existența noastră fără manifestările de caracter?”, „Clasa noastră/ școala noastră – un model de caracter”, „Succesul se învață”, „Dă like caracterului”, „Trepte ale caracterului”, „Oglinzi ale EU-lui”, „Caracterul și cursa cu obstacole”, „EU, unic și valoros”, „Caracterul semafor”, „Nu da șah caracterului”, „Știu și aplic”, „Caracterul și stilul de viață”, „Împreună pentru un caracter mai bun”, „Caracterul – o calorie pentru fiecare”, „Vitamine pentru caracter”, „Culorile caracterului”, „Lumea lui «Caracter»”, „Desenează caracterul/ Pictează caracterul/ Ilustrează caracterul”, „Caracterul, pas cu pas”;
- parteneriatul educațional dintre școală – familie – comunitate prin implicarea părinților precum și a unor personalități sau reprezentanți ai comunității locale în realizarea unora dintre activitățile prevăzute de conținuturile programei școlare (spre exemplu: discuții/ dezbateri, bibliotecă vie, testimoniale, prezentarea unor modele caracteriale de succes, desemnarea ca personaje pentru compuneri, povestiri, proiecte sau teme de casă, invitații la ora de curs, întâlniri între generații).

În alegerea strategiilor didactice, profesorul trebuie să țină cont de aspecte de context, precum: specificul clasei de elevi, interesele și nevoile elevilor, resursele disponibile, elemente de specificitate ale comunității.

Este necesar ca activitățile de învățare pentru formarea și dezvoltarea deprinderilor și atitudinilor caracteriale corecte, să fie orientate și spre:

- formarea și dezvoltarea unor abilități generale: curiozitate, creativitate, spirit de inițiativă, capacitatea de elaborare și prezentare de idei inovatoare, abilitatea de a organiza eficient timpul și propria activitate, de a identifica și rezolva probleme, munca în echipă,

- formarea și dezvoltarea atitudinilor și comportamentelor proactive, bazate pe receptivitate față de nou, pe abordarea schimbării, inclusiv prin a învăța din propriile experiențe;
- crearea premiselor educative în spiritul dimensiunilor fundamentale ale existenței umane: *a ști, a face, a fi, a conviețui*.

Având în vedere importanța metodelor, procedeeelor, tehnicilor și instrumentelor utilizate în cadrul strategiilor didactice, în raport cu activitățile de învățare propuse, oferim, mai jos, exemple ce pot fi utilizate în cadrul disciplinei *Mai întâi caracterul*.

1. „Harta inimii”

Metoda este destinată cunoașterii de sine/autocunoașterii, precum și intercunoașterii și implică exprimarea unor particularități caracteriale personale.

Modalitatea de aplicare este următoarea:

- fiecare elev desenează pe o coală A4 conturul unei inimi împărțită în 4 cadrane;
- fiecare elev completează cele 4 cadrane cu informațiile solicitate după cum urmează:
  - cadranul A: notează 3 (trei) trăsături personale de caracter de care ești mândru;
  - cadranul B: notează 3 (trei) trăsături proprii de caracter pe care ai dori să le schimbi;
  - cadranul C: notează 3 (trei) trăsături de caracter pe care ai dori să le dobândești;
  - cadranul D: notează 3 (trei) cuvinte pe care le dorești a fi spuse despre tine.
- foile cu răspunsurile elevilor pot fi expuse pentru un „tur al galeriei” urmat de discuții libere asupra consemnărilor din „hărțile inimii” cu scopul de a constata individualitatea caracterului precum și bogăția formelor de manifestare ale acestuia.

2. „Mașina de făcut complimente”

„Tuturor le plac complimentele” spunea Abraham Lincon. Cercetări în domeniu au arătat că un compliment respectiv opusul său – reproșul, pot ajuta copilul să crească armonios, încrezător în sine, cu dorința de progres sau îi pot marca negativ dezvoltarea, în funcție de modul în care sunt făcute (conținut, tonalitatea vocii, încărcătură emoțională, context, veridicitate ș.a.). Mai mult, complimentând efortul și acțiunile unui copil/ elev, și nu copilul/ elevul însuși, îl putem face să se simtă mai bine, îl putem motiva să fie mai bun, să dorească să repete calitativ eforturile și acțiunile încurajate. Specialiștii au constatat că reacțiile cele mai favorabile au fost la complimente precum: „cred în tine”, „apreciez capacitatea ta de a ...”, „poți fi mândru/ă de realizarea ta”, „am încredere în sinceritatea ta”, „sunt onorat/ă să lucrez cu tine”, „ai făcut o alegere bună/ ai luat decizia potrivită”, „sunt convins/ă că ai făcut tot ce ai putut”, „sunt recunoscător/ recunoscătoare că ai ales echipa noastră”, „familia este mândră de tine”.

Tom Greaves, creatorul metodei „mașinii de complimente”, a afirmat că prin această abordare a vrut să studieze modul în care oamenii știu să primească un cuvânt de laudă, urmărindu-le reacțiile emoționale și manifestările atitudinal-comportamentale.

Adaptată procesului didactic, metoda „mașina de făcut complimente” poate fi utilizată sub forma jocului de rol pentru întărirea pozitivă a caracterului dar și pentru interrelaționare și ameliorarea raporturilor dintre elevi. Recomandări pentru aplicarea metodei:

Varianta I:

- Se desemnează, prin tragere la sorți, doi elevi care vor juca rolul unei mașini de făcut complimente respectiv a unei mașini de făcut reproșuri.
- Elevii clasei trec, pe rând, prin fața celor două „mașini/aparate” primind câte un compliment, respectiv un reproș referitor la modul în care aceștia se manifestă în colectivul de elevi. De exemplu, drept complimente, pot fi formulate aprecieri de genul: „Felicitări. Desenul tău a fost cel mai reușit”, „Ieri ai fost cel mai cuminte”, „Apreciez punctualitatea ta”, „Răspunsul la ora de literatură a fost original”. Exemple de reproșuri: „Mereu ești neatent”, „Îți pierzi repede răbdarea”, „Ți-ai făcut tema la Geografie cu copy-paste de pe internet”, „Azi ai venit nepregătit la ora de Istorie”.
- După ce toți elevii a trecut prin fața celor două aparate, profesorul inițiază o discuție asupra modului în care participanții au receptat complimentul sau reproșul, asupra stărilor sufletești resimțite, al gradului în care elevii se cunosc între ei și fac aprecierile potrivite.

Varianta II:

- Se solicită clasei să se ofere 5 elevi voluntari (restul elevilor vor fi avea rol de observatori).
- Dintre voluntari, se alege 2 elevi care vor avea rolul de „mașină de complimente” respectiv „mașină de reproșuri” (pe piept li se va prinde o coală de hârtie cu inscripționarea adecvată) cu precizarea că „mașina de complimente” va face aprecieri nesincere/neadevărate în timp ce „mașina de reproșuri” va exprima idei conforme cu realitatea (voluntarii vor primi câte un bilețel care conține această indicație necunoscută de ceilalți 3 voluntari).

- c) Într-un colț al clasei, profesorul va instrui pe ceilalți 3 elevi din rândul voluntarilor în legătură cu rolul pe care îl vor juca, scop în care vor primi ecusoane/ blazoane cu înscrisuri precum „Neatent”; „Indisciplinat”; „Dezordonat”; „Neastâmpărat”; „Leneș” etc.
- d) Cei 3 voluntari trec, pe rând, prin fața celor două aparate primind câte un compliment și un reproș. Conform instrucțiunilor, primul aparat va emite complimente neconforme cu realitatea: „Cât de atent ai fost astăzi la oră!”, „Ce cuminte te-ai făcut de la o vreme!”, „Cât de îngrijit ești astăzi”, „Bravo! Îmi place că ai devenit foarte ordonat!”, „Ce harnic ai fost ieri la acțiunea de voluntariat!” etc. Aparatul de reproșuri va transmite mesaje precum: „Niciodată nu ești atent când treci strada! Vrei să pățești ceva?”, „Mereu ești indisciplinat. De ce vrei să suferi întreaga clasă din cauza ta?”, „Ești cam dezordonat. Îți place cum arată masa ta de lucru?”, „Ești mulțumit că noi am făcut și partea ta de activitate? Cât crezi că vom mai face munca în locul tău?” etc.
- e) La finalul activității, profesorul invită voluntarii care au primit complimente și reproșuri să explice modul în care le-au recepționat și cum se raportează la ele, după care propune elevilor-observatori să formuleze aprecieri sau scurte concluzii pe baza constatărilor făcute, cu argumentarea punctelor lor de vedere.
- f) elevii voluntari pot folosi comunicarea verbală și nonverbală (mimică, gesturi).

3. Rebusul tematic

Rebusul școlar, parte integrantă a jocurilor de cuvinte încrucișate, dezvoltă elevului procesele psihice: gândirea, memoria, atenția, creativitatea, voința. Rebusul școlar poate fi folosit ca metodă de învățare și de evaluare ori ca procedeu în cadrul unei alte metode.

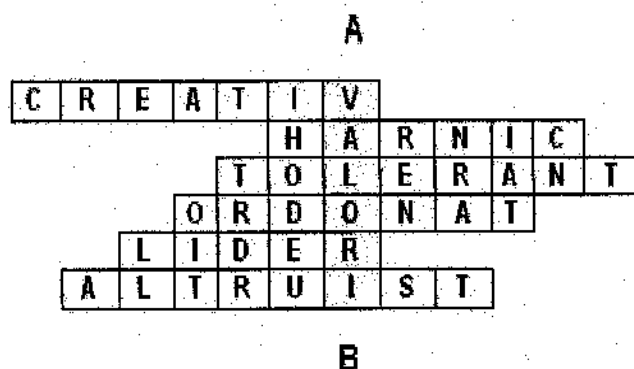
Modalitatea de lucru: elevii primesc o coală de hârtie, pe care este desenat chenarul rebusului, împreună cu precizarea sarcinilor de lucru. În exemplul nostru, printr-o rezolvare corectă a rebusului, elevii vor descoperi:

- a) pe orizontală, șase trăsături pozitive de caracter;
- b) pe verticală, de la A la B, elemente pe care se întemeiază formarea caracterului.

Definițiile termenilor pe orizontală:

1. Dă dovadă de idei noi, originale
2. Îi place munca
3. Respect față de modul de gândire și față de opiniile altei persoane
4. Nu îi place dezordinea
5. Este mereu în frunte
6. Acționează dezinteresat pentru binele altora

Definiția termenului pe verticală: suma calităților unui lucru, ceea ce este prețios; un reper pentru a putea aprecia lucrurile. Notă: soluția implică formularea termenului la plural.

4. Lectura comprehensivă

Dreptatea lui Tepeș (legendă populară)

«Pe timpul domniei lui Vlad Tepeș, un negustor care se afla pe la noi a început să strige pe la răspântii că a pierdut o pungă cu o mie de galbeni. El a făgăduit că va da o sută de monede celui care o va găsi și i-o va aduce. Nu trecu mult și, în fața păgubașului, se înfățișă un om cu frica lui Dumnezeu spunându-i:

- Jupâne negustor, am găsit punga aceasta. Eu cred că este a dumneavoastră.
- Într-adevăr, a mea este și îți mulțumesc că ai adus-o.

Negustorul începu să numere banii și se gândea cum să facă să nu dea suta făgăduită. Așa că îi spuse omului:

- Am numărat, dragul meu, și am văzut că ți-ai oprit o sută de galbeni. În loc de o mie am găsit numai nouă sute.
- Jupâne negustor, eu nici n-am dezlegat punga. Cum am găsit-o așa ți-am adus-o.
- Ți-am spus că am pierdut o mie de galbeni și tu mi-ai adus doar nouă sute. Asta e, zise negustorul.
- Omul nu a mai spus nimic și s-a dus drept la Vodă Tepeș spre a se plânge:
- Măria ta, zise el, nu mi-a dat banii făgăduiți și nu mi-e ciudă pentru asta, ci pentru că mă bănuiește a nu fi om de omenie. Nici prin cap nu mi-a trecut să mă ating de lucrul altuia.
- Înțeleptul Vodă a înțeles lăcomia negustorului și-l chemă la dânsul:
- Dacă tu, jupâne negustor, ai pierdut o mie de galbeni, iar aceasta are numai nouă sute, este dovedit că aceasta nu e punga ta. Tu, creștine, ia punga cu nouă sute de galbeni să o dai celui care va arăta că a pierdut-o. Iar dumneata, jupâne negustor, așteaptă până ți se va găsi punga!»

Pentru rezolvarea sarcinilor de lucru, elevii pot lucra individual, în perechi sau în grupuri mici. Pentru răspunsuri, elevii primesc câte o coală de flipchart și markere sau carioci împreună cu textul pentru lectură. Totodată, profesorul se va asigura că elevii au citit în întregime povestirea și că înțeleg toate cuvintele din text (sunt și unele arhaisme).

Sarcini de lucru solicitate elevilor:

- a) identificați personajele din text;
- b) realizați portretul caracterial al personajelor identificate indicând 5 trăsături de caracter pentru fiecare;
- c) construiți perechi antagonice (contrare) de trăsături cu ajutorul trăsăturilor indicate de voi;
- d) citați un proverb adecvat pentru situația descrisă în text;
- e) descrieți felul în care v-ați comporta voi dacă ați găsi „o pungă cu galbeni”.

După expirarea timpului de lucru (convenit inițial), colile de flipchart vor fi expuse și vizionate de toți elevii. Profesorul va iniția o dezbatere asupra învățămintelor ce pot fi dobândite din conținutul textului și va analiza, cu ajutorul elevilor, corectitudinea răspunsurilor la cerințele formulate. Vor fi apreciate, cu ajutorul laudei, răspunsurile cele mai originale și mai complete.

5. Cafeneaua publică

Cafeneaua publică este o metodă de cooperare și dialog interactiv bazată pe schimbul de informații, cu valorizarea contribuțiilor participanților. În scopul generării de idei noi și de creare a unui cadru adecvat participării la dialog a tuturor participanților, este preferabil ca activitatea să fie organizată într-un spațiu care să creeze o atmosferă asemănătoare celei dintr-o cafenea. La fiecare masă (recomandabil 3-5, în funcție de numărul de echipe formate) există un moderator care ghidează discuțiile și notează ideile principale și/sau soluțiile propuse de către participanți. Se stabilește o temă generică care este apoi structurată în subteme (în funcție de numărul de echipe). Echipele sunt așezate la mese unde discută tema repartizată, pe parcursul unei runde care durează 20 de minute. După terminarea timpului alocat unei runde, fiecare echipă se mută la altă masă pentru a discuta alt subiect dintre cele propuse.

Spre exemplificare, în cadrul disciplinei opționale *Mai întâi caracterul*, se poate propune ca temă generală „De ce «Mai întâi caracterul?!»”. Subiecte posibile de discuție pentru echipele de lucru pot fi:

Runda 1/ masa 1: *Ce reprezintă caracterul și cum se manifestă acesta*

Runda 2/ masa 2: *Manifestări caracteriale pozitive/ negative în colectivul clasei și cum au fost receptate acestea de către elevi și profesori*

Runda 3/ masa 3: *Impactul manifestărilor caracteriale asupra succeselor/ insucceselor personale*

Runda 4/ masa 4: *Semnificația caracterului pentru dezvoltarea personală*

La finalul tuturor rundelor, moderatorii prezintă rezultatele discuțiilor. Se formulează concluzii și, după caz, se pot redacta: o listă cu propuneri, o listă de idei, to do list (listă cu probleme de rezolvat), o recomandare, o scrisoare deschisă, un eseu argumentativ.

6. Metode art-creative

Varianta 1. Motivează-ți echipa!

Modul de desfășurare a activității: colectivul clasei se împarte în grupuri de câte 4-5 elevi. Fiecare grup primește câte o coală de flipchart și markere sau carioci. Fiecare grup va desena pe coala de hârtie conturul unui tricou, față și spate.

Context: Profesorul propune elevilor următoarea situație: «Sunteți un colectiv de elevi înscris în competiția școlii noastre „Clasa mea – o clasă de caracter”. Doriți să atrageți atenția celorlalți competitori asupra valorilor promovate în clasa voastră sau, la alegere, asupra trăsăturilor pozitive de caracter manifestate de elevii clasei, a modului pozitiv de educare a caracterului sau o altă temă, la alegerea voastră. În acest scop, doriți să inscripționați și să purtați câteva tricouri cu mesaje adecvate.»

Cerință pentru elevi:

- a). Alegeți tema mesajelor voastre.
- b). Notați mesajele pe care le propuneți pentru a fi înscrispionate pe tricou (față-spate).
- c). Motivați propunerile/ alegerile voastre.

După expirarea timpului de lucru (convenit inițial), colile de flipchart vor fi expuse și vizionate de toți elevii. Fiecare echipă își va prezenta și motiva mesajul propus. Mesajele cele mai reprezentative vor fi selectate pentru a fi înscrispionate pe tricourile clasei.

Varianta 2: Trăsăturile mele de caracter

Modul de desfășurare a activității: fiecare elev trece la tablă și, cu ajutorul creței, desenează conturul uneia dintre palmele sale.

Fiecare elev va nota, apoi, pe degetele mâinii sale, trăsături pozitive de caracter proprii lui iar în palmă, o trăsătură negativă ce îl caracterizează. Cerința se poate referi și la câte o calitate notată pe fiecare deget și la o trăsătură considerată de el un defect (în palmă).

Pornind de la consemnările elevilor, profesorul inițiază o discuție liberă despre măsura în care trăsăturile pozitive/ negative, calitățile respectiv defectele proprii îi ajută sau îi defavorizează în formarea caracterului, în reușita lor școlară și în dezvoltarea personală.

7. Metoda PRES

Resurse necesare: coli de flipchart, markere/carioci, fluturași cu textul suport, spațiu de afișare.

Organizarea clasei: se constituie grupuri de câte 4-6 elevii, care primesc câte o coală de flipchart, instrumentele de scris și un text cu descrierea temei supusă discuției.

Metoda ajută elevii să își exprime opinia cu privire la problema abordată, le dezvoltă gradul de înțelegere a acesteia, capacitatea lor de argumentare și de negociere. Procedura de aplicare prevede respectarea a patru pași, reprezentați prin acronimul PRES:

- P** - Exprimați punctul vostru de vedere în legătură cu problema pusă în discuție (membrii grupului vor exprima puncte personale de vedere după care vor alege punctul de vedere comun grupului);
- R** - Construiți un raționament (o judecată) referitor la punctul vostru de vedere;
- E** - Dați un exemplu pentru clarificarea punctului de vedere;
- S** - Faceți o sinteză, un sumar (scurt rezumat) al punctului vostru de vedere asupra problemei în discuție.

Acești pași, precum și un exemplu-model scris din timp pe un alt poster de către profesor, vor ajuta elevii să rezolve mai ușor sarcina de lucru și să-și formuleze mai bine răspunsurile.

Propunem un model de poster pentru tema *Caracterul și alegerile mele* (rezolvat din perspectiva elevilor). Textul suport: «Schimbările și alegerile pe care le facem în viață reflectă persoana care suntem. (...) Atunci când faci o alegere, tu, practic, îți exerciți libertatea de a-ți schimba viața și de a deveni cine dorești tu să fii. Libertatea aduce întotdeauna cu ea și responsabilitate. Este bine să-ți amintești că, atunci când faci o alegere, devii responsabil pentru acțiunile și comportamentul tău.

Fără alegere, nu există schimbare și nici evoluție. În realitate, facem alegeri tot timpul. Fie că ne place sau nu, mereu decidem, hotărâm, alegem. Schimbarea este singura certitudine pe care o avem în viață. Și, fiecare alegere pe care o faci decide, într-o anumită măsură, direcția în care merge viața ta.» (Cristina Crăciun, *Arta de-a lua decizii. Cum să faci alegeri înțelepte*, <http://alungatristetea.ro/arta-de-a-lua-decizii/>)

- P** - Autoarea are dreptate când afirmă că facem alegeri tot timpul. De alegerile pe care le facem depinde viața noastră de zi cu zi dar și viitorul nostru.
- R** - „Zilnic luăm decizii”. „La un moment dat din viață, fiecare dintre noi trebuie să facă o alegere importantă”. „Unii oameni fac alegeri bune, alții fac alegeri greșite”. „Nu există om care să nu fi făcut nicio alegere în viața sa”.
- E** - Noi am ales să urmăm cursurile unui liceu cu program sportiv în locul unei școli obișnuite. Suntem conștienți că avem un program mai încărcat (cu antrenamente și competiții), că trebuie să depunem eforturi pentru a atinge performanța, dar este opțiunea noastră și drumul nostru în viitor.
- S** - Viața fiecăruia este un lung șir de alegeri. Am învățat că alegerile și deciziile noastre ne influențează întreaga viață. De alegerile pe care le facem depinde schimbarea noastră în bine sau în rău. Atunci când facem alegeri trebuie să fim conștienți și responsabili. Ca să nu dăm vina pe alții, alegerile trebuie să ne aparțină.

La final, grupele își expun produsele lor și elevii participă la o discuție liberă despre importanța alegerilor și a deciziilor în viața fiecărei persoane.

8. „Biblioteca vie”

Biblioteca vie este o metodă de educație nonformală bazată pe comunicare și interacțiune. CĂRȚILE sunt reprezentate de FIINȚE UMANE care vor intra într-un dialog personal cu auditoriul/cu elevii.

Adaptată activităților de învățare din cadrul disciplinei opționale *Mai întâi caracterul*, metoda poate fi utilizată pentru consolidarea parteneriatului educațional dintre școală – familie – comunitate prin implicarea părinților și/sau a unor personalități sau reprezentanți ai comunității locale în realizarea unora dintre activitățile prevăzute de conținuturile programei școlare precum și în sprijinirea demersurilor educaționale ale școlii.

Astfel, la temele *Valori în construirea caracterului* respectiv *Atitudini caracteriale pentru un profil armonios*, în locul utilizării unor lecturi selective de texte sau de citate motivaționale, a unor recomandări bibliografice, a unor fișe de lucru, profesorul poate să invite una sau mai multe persoane din rândul părinților sau a unor personalități locale cu experiențe deosebite de viață, cu reușite în viața personală, profesională, socială.

Cum utilizăm această metodă:

Resurse necesare: mobilier modular, scaune suficiente pentru toți participanții, coli de scris, pixuri/creioane/stilouri, invitații scrise (după caz).

Organizarea clasei: în funcție de numărul invitaților, activitatea se poate desfășura frontal sau pe grupuri mici, de câte 5-7 elevi. În cazul activității pe grupuri, mobilierul va fi aranjat adecvat.

Rolul invitaților: aceștia vor reprezenta „cărți vii” care își vor spune povestea prin viu grai, vorbind despre obținerea succesului în viață, factori favorizanți ai reușitelor lor, experiențe personale de viață, obstacole depășite, trăsături și modele de caracter, mentori etc.

Rolul elevilor: vor asculta, vor nota ceea ce li se pare mai deosebit, vor pune întrebări, vor cere explicații, vor formula aprecieri.

În cazul în care sunt mai mulți invitați, fiecare poate propune un subiect de discuție conform temei zilei sau aborda o trăsătură de caracter (convenită anterior cu profesorul). În această situație, elevii, reuniți în grupuri mici, vor „împrumuta” persoana-carte în funcție de subiectul care îi interesează. Invitatul „împrumutat” se mută la masa grupului respectiv unde își spune povestea și dialoghează cu elevii.

La finalul activității, câte un elev din fiecare grup va face un scurt rezumat al poveștii de viață ascultate și va indica trăsătura/ trăsăturile de caracter asupra cărora grupul său a dobândit mai multe informații.

Dacă activitatea se desfășoară frontal, scenariul anterior se aplică întregii clase.

9. Tehnica DESC

Tehnica DESC este utilizată pentru a asigura învățarea și înțelegerea/ comprehensiunea unui concept. Tehnica presupune analiza respectivului concept în patru etape: **Descriere**, **Exprimare**, **Specific** și **Consecințe**. Exemplificăm această tehnică aplicată la tema: *Atitudini caracteriale pentru un profil armonios* pentru trăsătura de caracter **ALTRUISMUL**.

Resurse necesare: un poster-model cu descrierea tehnicii, coli de flipchart, markere/carioci, tabla, creta, spațiu de afișare.

Organizarea clasei: frontal sau în grupuri mici; în cazul activității pe grupe, se distribuie colile de flipchart și instrumentele de scris. În cazul activității frontale, se utilizează tabla și creta.

D: descriere

- atitudine morală sau dispoziție sufletească a celui care acționează dezinteresat în favoarea altora; doctrină morală care preconizează o asemenea atitudine (Dicționarul explicativ al limbii române, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, 1998);
- principiu moral, preocupare pentru bunăstarea altora, virtute tradițională în multe culturi și aspect de bază al diverselor credințe, obiceiuri și tradiții (sursa: wikipedia);
- atitudine morală în a acționa pentru binele altora, fără alte beneficii sau compensații personale;
- capacitatea de a dărui cu ușurință și cu plăcere ceea ce credem că trebuie oferit, fără a regreta despărțirea de bunul încredințat altuia. Altruismul înseamnă să lași de la tine în favoarea altuia, să dai și altuia din puținul ce îți aparține, să împarți cu altcineva bunuri ale tale. Altruistul este o persoană bună, generoasă, miloasă, atentă și receptivă la nevoile altora, o persoană căreia îi place să ajute benevol, fără să aștepte să primească vreo recompensă pentru gestul pe care îl face.
- altruismul sau abnegația este opusul egoismului;
- termenul a fost inițial inventat în secolul al XIX-lea de către sociologul și filosoful Auguste Comte.

E: exprimare

- altruismul începe prin capacitatea individuală de a vedea dincolo de problemele sau interesele personale și de a face proba empatiei inclusiv față de persoane necunoscute;
- implică o stare emoțională și motivațională, o datorie morală cu scopul de a crește bunăstarea altora.

- se exprimă prin cuvinte sau expresii ce conțin o apreciere, o prețuire, o încurajare, dar și prin fapte și gesturi adecvate;
- se manifestă prin grija pentru binele altor persoane și acțiunea de ajutorare, salvare a lor, în caz de nevoie;
- frecvent, se manifestă prin: a dăruia sau a face gesturi și fapte în favoarea altor persoane, iubirea față de aproape, loialitate, generozitate, spirit de sacrificiu, compasiune;
- exemplificări: „eu am dăruit haine unor copii nevoiași”; „eu am fost la un cămin de bătrâni și le-am citit povești”; „eu am dat bani pentru o cauză umanitară”; „în timpul meu liber, ajut la cumpărături o familie de bătrâni din bloc”; „părinții mei donează periodic sânge”; „un verișor a donat un rinichi surorii sale”

S: specific

- manifestare proprie omului; parte integrantă a procesului de socializare;
- reprezintă o calitate umană fundamentală; răspuns la nevoile personale și ale celor din jur;
- se manifestă în plan psihologic, moral, social;
- este determinat de relațiile interumane și declanșat de unele situații sociale;
- diferă de la persoană la persoană fiind influențat și de cultura, obiceiurile, credințele și tradițiile diferitelor comunități.

C: consecințe

- faptele bune îl fac pe copil să se simtă puternic și responsabil;
- generează bunătate, omenie, empatie, solidaritate, cooperare, într-ajutorare;
- contribuie la ameliorarea/ rezolvarea unor situații dificile;
- generează reciprocitate (cel care a beneficiat de sprijin simte, la rândul lui, nevoia să ajute);
- favorizează îmbunătățirea imaginii de sine și creșterea stimei de sine;
- ajută la întărirea trăsăturilor și a atitudinilor pozitive;
- sprijină educarea pozitivă a caracterului;
- poate fi debutul unei corectări/ îndreptări și poate contribui la ameliorarea relațiilor interpersonale.

Sugestii privind evaluarea

Evaluarea reprezintă o componentă esențială a procesului didactic, cu roluri multiple: feed-back pentru activitatea profesorului, diagnoză și prognoză asupra performanțelor elevilor, motivație pentru învățare.

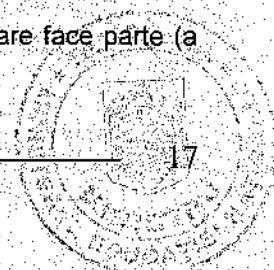
Date fiind caracteristicile de vârstă ale elevilor de învățământ gimnazial, este necesar ca profesorul care susține activitatea didactică la disciplina *Mai întâi caracterul* să realizeze o alegere argumentată a modalităților de evaluare, care să accentueze valoarea motivațională a evaluării și să susțină elevii pentru valorificarea pozitivă a rezultatelor evaluării.

Din perspectiva unui demers educațional centrat pe competențe, se recomandă utilizarea cu preponderență a evaluării continue, formative, care este stimulativă pentru elevi și este corelată cu fiecare sarcină de învățare.

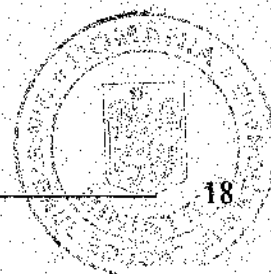
Evaluarea sumativă poate fi realizată de profesor la sfârșitul unei unități de învățare, de semestru, de an școlar, cu folosirea modalităților și instrumentelor adecvate.

Pentru abordarea globală a rezultatelor învățării la această disciplină de studiu care pune accent pe formarea trăsăturilor de caracter, se recomandă utilizarea, alături de formele și instrumentele clasice de evaluare, a unor metode și instrumente complementare, cum sunt: autoevaluarea, interevaluarea, evaluarea în perechi, investigația, proiectul, portofoliul, jurnalul de reflecție, organizatori grafici, lista de verificare, diagrama KWL (știu – vreau să știu – am învățat), observarea sistematică a activității și comportamentului elevilor. Un model de evaluare potrivit pentru scopurile disciplinei opționale *Mai întâi caracterul* este cel bazat pe patru domenii (sau arii) propus de Donald L. Kirkpatrick. Acesta pune accent pe măsurarea rezultatelor învățării în pe termen lung, începând cu persoana și extinzându-se la zona mai largă a comunității. Modelul propune evaluarea învățării pe următoarele dimensiuni:

1. **Reacție:** evaluarea a ceea ce simte elevul față de procesul și rezultatele învățării despre caracter (atitudine față de aspectele abordate, percepții imediate față de utilitatea activității de învățare despre caracter, satisfacția cu referire la strategiile pe care profesorul le utilizează în prezentarea aspectelor legate de dezvoltarea caracterului);
2. **Achiziție:** evaluarea gradului de dezvoltare a competențelor celui care învață, ca rezultat al activităților educative, în vederea înregistrării progreselor în dezvoltarea caracterului personal;
3. **Comportament/transfer:** gradul în care elevul a dezvoltat capacitatea de punere în practică a atitudinilor dobândite, prin activități cu caracter divers, în medii și contexte cotidiene (familie, clasă, școală, grup de prieteni);
4. **Impact:** efectele acțiunilor elevului asupra propriei persoane și asupra comunității din care face parte (a mediului cunoscut), cu relevanță din perspectiva dezvoltării trăsăturilor de caracter.

Astfel abordată, evaluarea la disciplina *Mai întâi caracterul* va pune accent pe elemente de ordin calitativ, precum valori și atitudini exprimate (emoții, sentimente, opinii, convingeri, idealuri, acte volitive, aprecieri/ autoaprecieri), abilități și comportamente exersate; va aprecia progresele înregistrate de elevi, schimbările pozitive de gândire și atitudine; va oferi sprijin și feed-back personalizat elevilor.

Recomandări bibliografice și webografice

Lucrări cu caracter general

1. Allport, G., *Structura și dinamica personalității*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991
2. Băban, Adriana, *Consiliere educațională. Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Editura PSINET, Cluj-Napoca, 2003
3. Berger, Gaston, *Tratat practic de cunoaștere a omului*, Editura Iri, București, 1997
4. Bucur, Cristian, *Psihologia personalității. Caracterul*, <http://psie.no-ip.org/files/psiP/caracter4.pdf>
5. Chelcea, Adina, *Psihoteste: cunoașterea de sine și a celorlalți*, Editura Știință&Tehnică, București, 2002
6. David, Daniel, *Psihologia poporului român. Profilul psihologic al românilor, într-o monografie cognitiv-experimentală*, Editura Polirom, 2015
7. Goleman, Daniel, *Inteligența emoțională*, Editura Curtea Veche, București, 2001
<https://pralineliterare.files.wordpress.com/2017/04/daniel-goleman-inteligența-emoțională.pdf>
8. Hattie, John, *Învățarea vizibilă. Ghid pentru profesori*, Editura Trei, București, 2014
http://www.ccdcs.ro/uploads/1/0/8/2/10821265/7_john_hattie_-_învățarea_vizibilă_ghid_pentru_profesori_rs.pdf
9. Hughes, Marcia, Terrell, James Bradford, *Inteligența emoțională în acțiune*, trad. Gută Silvia, Editura Curtea Veche, București, 2013
10. Marinescu, Aurelia, *Codul bunelor maniere astăzi*,
<http://www.emmanuelcalvarychapel.com/wp-content/uploads/2011/12/Codul-bunelor-maniere-astazi-de-Aurelia-Marinescu.pdf>
http://proiecte.pmu.ro/c/document_library/get_file?p_l_id=14661&folderId=18026&name=DLFE-1707.pdf
11. Poenaru, Michiela, *Cei șapte ani de acasă. Codul bunelor maniere pentru copii*, ediție electronică
http://www.coresi.net/CeiSapteAniDeAcasa_eBook_EditaDigitalaGratuita_ISBN-978-973-137-128-3-.pdf
12. Ștefăneț, Diana, Bîlca, Lucia, Raru Olesea, Lungu, Tatiana, Moisei, Ludmila, Botnari, Ina, *Adolescentul merge după Soare, ghid de dezvoltare personală pentru autocunoaștere și autodezvoltare*, Chișinău, 2016

Resurse web

1. *** Asociația Character First România – Cursuri on line, Manuale, Teste, <http://characterfirst.ro/>
2. *** Caracterul, <http://www.scribub.com/sociologie/psihologie/CARACTERUL81472.php>
3. *** Copiii noștri și gândirea critică, <http://www.european-family.ro/documents/products/products7.pdf>
4. *** Educație pentru viață - Despre dezvoltarea caracterului,
<https://www.youtube.com/watch?v=KJBx8T2vsRQ>
5. *** Caracterul, trăsătură a personalității, <https://www.youtube.com/watch?v=IMEpJq5Y1U4>
6. *** De ce mai întâi caracterul? <https://www.youtube.com/watch?v=qZhajFwrTWM>
7. *** Petrea, Irina, Caracterul copilului, <https://www.youtube.com/watch?v=ThSmp0AFsWk>
8. *** Munca în echipă, <https://www.youtube.com/watch?v=QoRj9ZHkLEE>
9. *** Știi care este valoarea ta?, <https://www.youtube.com/watch?v=rad5J04IK0g>
10. *** Obiceiuri care îți pot distruge viața,
<https://www.youtube.com/watch?v=6IVAeNEbK9c&list=PL0Q3GWF1u4bR3gDlyFVVuinm3018BveY3>
11. *** Povești terapeutice – Greșala, https://www.youtube.com/watch?v=WZAabb3IWm_I
12. *** Comunică ASERTIV, nu agresiv https://www.youtube.com/watch?v=sCy_3OqvSE8

Lucrări pentru activități de educație nonformală

1. *** Ghid de lucru în echipă,
<http://www.practica-ta.ro/wp-content/uploads/custom/probationers/ghid-de-lucru-in-echipa.pdf>
2. *** Metode interactive, file:///C:/Documents%20and%20Settings/13032014/My%20Documents/Downloads/Methodes_interactive.pdf
3. *** Metode de gândire critică, <http://www.bp-soroca.md/pdf/metode%20didactice.pdf>
4. *** Spusul poveștilor și dezvoltarea caracterului la copii, noiembrie, 2015
http://www.euroguidance.ise.ro/uploads/6/1/7/7/6177451/georgescu_si_zaharia_spusul_povestilor.pdf
5. *** Jocuri și povești. Metode de educație nonformală, IMPACT, Ediția a II-a,
<http://www.noi-oriizonturi.ro/wp-content/uploads/2017/01/IMPACT-Culegere-de-jocuri-%C8%99i-povestiri.pdf>
6. *** Manualul animatorului socio-educativ, Asociația „Sprijiniți copii”, mai, 2016
<http://complexpianu.ro/wp-content/uploads/2016/05/Manualul-animatorului-socio-educativ.pdf>
7. *** Jocuri de prezentare, http://www.tineri.md/files/4513_carte_mare_a_jocurilor.pdf
8. *** Stimularea comportamentelor pozitive la copii – lecții învățate, Organizația Salvați Copiii
http://salvaticopiii.ro/upload/p000600010002_Stimularea%20comportamentelor%20pozitive%2014%20oct.pdf

Grupul de lucru

Paul COPU, coordonator al Programului *Character First/Mai întâi caracterul* România

Prof. Angela Livia ȘTEOPAN, coordonator al grupului de lucru

Prof. Gabriela-Fulvia HOROBET, Școala Gimnazială „Elena Cuza”, Iași

Prof. univ. dr. Adrian OPRE, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Facultatea de Psihologie și Științele Educației

Prof. univ. dr. Alin GAVRELIUC, Universitatea de Vest, Timișoara, Facultatea de Psihologie și Sociologie

Conf. univ. dr. Anca Doina CIOBOTARU, Universitatea de Arte „George Enescu”, Iași, Facultatea de Compoziție, Muzicologie, Pedagogie Muzicală și Teatru

Lector univ. dr. Oana MOȘOIU, Universitatea București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației

Cornel CELMARE, psihoterapeut principal ICF Iași, cadru didactic asociat Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

